

Затверджено
на засіданні приймальної комісії
Львівського національного університету
імені Івана Франка
«__» _____ 20__ р.
(протокол № __)

ПРОГРАМА ФАХОВИХ ВИПРОБУВАНЬ
для вступників на магістерську програму
факультету міжнародних відносин
Львівського національного університету імені Івана Франка
2016 року

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ МІЖНАРОДНЕ ПРАВО 8.03020201

Сучасне міжнародне право – багатоаспектна правова дисципліна, яка має величезне значення не лише в теоретичному, а і в практичному плані.

Глобальна система миру та міжнародної безпеки може існувати лише в тому випадку, коли її складові елементи чітко сформульовані та закріплені в правових нормах. Єдність міжнародних та національних інтересів – основний принцип системи міжнародно-правових норм, яка регулює міжнародні відносини.

Програма складається з таких частин та розділів.

Загальна частина

1. Поняття, роль та особливості сучасного міжнародного права у міжнародних відносинах. Система та структура міжнародного права
2. Історія становлення і розвитку міжнародного права і науки міжнародного права
3. Взаємодія міжнародного права з іншими системами регулювання міжнародних відносин
4. Джерела міжнародного права. Міжнародний правотворчий процес
5. Принципи та норми міжнародного права
6. Механізм реалізації норм міжнародного права
7. Інститут міжнародної правосуб'єктності
8. Територія в міжнародному праві
9. Населення і міжнародне право
10. Відповідальність у міжнародному праві
11. Мирне вирішення міжнародних спорів

Особлива частина

12. Право міжнародних договорів
13. Право зовнішніх зносин
14. Право міжнародних організацій
15. Міжнародне морське право
16. Міжнародне повітряне право
17. Міжнародне космічне право
18. Міжнародне економічне право
19. Міжнародно-правова охорона навколишнього середовища
20. Право міжнародної безпеки
21. Міжнародне співробітництво у боротьбі зі злочинністю
22. Міжнародне гуманітарне право

Право Європейського Союзу

23. Поняття, структура та джерела права Європейського Союзу
24. Історія становлення та розвитку права Європейського Союзу
25. Інститутційний механізм Європейського Союзу
26. Судова система Європейського Союзу
27. Право внутрішнього ринку Європейського Союзу
28. Україна та Європейський Союз: правові основи співробітництва

Тема 1

А. Поняття, роль та особливості сучасного міжнародного права

1. Походження терміну «міжнародне право». Визначення поняття «міжнародне публічне право». Головне призначення міжнародного права. Міжнародне право та міжнародні відносини. Міжнародне право в міжнародній нормативній системі. Об'єктивна необхідність існування міжнародного права.

2. Вплив науково-технічного і соціального прогресу на міжнародне право. Глобальні проблеми сучасності і міжнародне право. Проблема забезпечення миру і безпеки. Інтернаціоналізація і зростання взаємозалежності держав світу. Загальнолюдські цінності і міжнародне право.

4. Зовнішні фактори впливу на міжнародне право. Економічні відносини та міжнародне право. Взаємодія зовнішньої політики і міжнародного права. Ідеологія і міжнародне право. Вплив соціально-психологічних факторів на міжнародно-правову свідомість. Навколишнє середовище, демографічні, біологічні та інші фактори впливу на міжнародне право.

5. Характерні риси міжнародного права. Міжнародне право □ особлива правова система. Структура міжнародного права. Функції міжнародного права. Метод міжнародно-правового регулювання. Об'єкт і предмет міжнародного права.

6. Поняття «суб'єкт міжнародного права». Вітчизняна і зарубіжна юридична наука про суб'єктів міжнародного права. Визнання суб'єктів міжнародного права та їх органів. Декларативна і конститутивна теорія визнання. Визнання *de jure*, *de facto* і *ad hoc*. Юридичні наслідки визнання. Правонаступництво суб'єктів міжнародного права. Віденські конвенції 1978 і 1983 рр. про правонаступництво держав.

7. Особливості міжнародного правотворчого процесу. Джерела міжнародного права. Кодифікація міжнародного права та її види. Збірки угод, документів і матеріалів з питань міжнародного права. Головні видання з міжнародного права.

8. Природа обов'язкової сили міжнародного права. Принцип *pacta sunt servanda*. Державний суверенітет і обов'язкова сила міжнародного права.

Б. Система і структура сучасного міжнародного права

1. Поняття системи міжнародного права. Обґрунтування побудови системи міжнародного права. Проблеми становлення загальноновизнаної системи міжнародного права. Закономірності розвитку системи міжнародного права.

2. Внутрішньосистемна організація міжнародного права. Генетичні, функціональні і структурні зв'язки елементів і компонентів системи міжнародного права. Система міжнародного права і система міжнародних відносин.

3. Питання функціонування сучасних регіональних підсистем системи міжнародного права.

4. Загальна характеристика структури міжнародного права. Головні компоненти структури міжнародного права. Співвідношення структури і системи міжнародного права.

5. Поняття галузі міжнародного права та її структура. Системостворюючі фактори в галузі міжнародного права. Різновиди галузей міжнародного права.

6. Поняття і структура інституту міжнародного права. Класифікація інститутів сучасного міжнародного права: загальносистемні, внутрішньогалузеві, комплексні, суміжні тощо.

7. Система міжнародного права, система науки міжнародного права і система навчальних курсів міжнародного права. Система викладання сучасного міжнародного права.

Тема 2 Історія становлення і розвитку міжнародного права та науки міжнародного публічного права.

А. 1. Сучасні теорії виникнення міжнародного права. Концепція першості міжнародно-правових джерел. Теорія першочергового виникнення національного права.

2. Періодизація історії міжнародного права. Міжнародні події як критерій періодизації міжнародного права. Історичні типи міжнародного права. Марксистсько-ленінська типологізація і періодизація міжнародного права. Сучасна юридична наука про періодизацію історії міжнародного права.

3. Міжнародне право в міждержавних стосунках стародавнього світу. Особливості міжнародних відносин і міжнародного права держав Дворіччя і Єгипту. Міжнародне право стародавніх індійської та китайської держав. Головні інститути міжнародного права Стародавніх Греції і Риму. Римське право міжнародне право.

4. Становлення міжнародного права у Середньовіччі. Міжнародно-правова діяльність центрів міжнародного життя на території України. Особливості міжнародно-правового регулювання відносин західноєвропейських держав. Міжнародне право держав Арабського Сходу. Питання становлення і розвитку міжнародного права на африканському, латиноамериканському та інших континентах.

5. Міжнародне право в перехідний період від Середньовіччя до Нового часу. Вестфальський мир 1648 р. Основні інститути міжнародного права періоду абсолютизму. Міжнародно-договірна і дипломатична діяльність козацької держави. Міжнародна політика Б. Хмельницького і його спадкоємців. Гадяцька та інші угоди. Договори з Москвою. Зовнішня політика і міжнародні угоди Гетьманщини. Міжнародно-правова і дипломатична діяльність Запорізької Січі. Вплив Великої французької та інших буржуазних революцій на розвиток міжнародного права. «Європейське міжнародне право цивілізованих народів». Віденський конгрес 1815 р. Паризький конгрес 1856 р. Берлінський конгрес 1878 р. Берлінська конференція 1884 - 1885 рр. Гаазькі конференції миру 1899 і 1907 рр. Міжнародне право як засіб закріплення поділу світу і колоніальних загарбань. Колонії, протекторати, сфери впливу.

6. Перша світова війна і міжнародне право. Принципи міжнародних відносин, проголошені Жовтневою революцією і міжнародно-правова діяльність Радянської Росії. Міжнародно-правова діяльність Центральної Ради. Міжнародне значення Універсалів Української Центральної Ради. Акти Гетьманщини. Мирний договір з Радянською Росією 12 червня 1918 р. Дипломатичне визнання України в період Гетьманщини. Зовнішньополітична діяльність Директорії. Утворення Західно-Української Народної Республіки і Акт злуки з Українською Народною Республікою. Дипломатична діяльність ЗУНР. Пакт Петлюри з Польщею.

7. Міжнародно-правова діяльність Радянської України на початку 20-х років. Суверенітет і міжнародна правосуб'єктність України. Визнання України і розвиток дипломатичних і консульських відносин. Міжнародно-правова характеристика утворення СРСР.

8. Версальські мирні угоди 1919-1920 рр. Ліга Націй. Генуезька і Гаазька конференції 1922 р. Локарнська конференція 1925 р. Пакт Бріана-Келлога. Конвенції про визначення агресії 1933 р. Мюнхенська угода 1938 р. Радянсько-німецький пакт 1939 р. («Пакт Ріббентропа-Молотова») і таємні протоколи до нього.

Війна Радянського Союзу з Фінляндією (1939 р.) і виключення СРСР з Ліги Націй (14 грудня 1939 р.).

9. Друга світова війна і міжнародне право. Вашингтонська декларація 1942 р. Московська, Тегеранська (1943 р.). Ялтинська і Берлінська (1945 р.) конференції та їх

рішення. Нюрнберзький і Токійський трибунали. Конференція Об'єднаних Націй у Сан-Франциско. Потсдамська конференція та її значення для розвитку міжнародного права.

10. Утворення Організації Об'єднаних Націй. Статут ООН. Мирні договори 1947 р. Мирне врегулювання з Німеччиною та Японією.

11. Створення НАТО, СЕАТО, СЕНТО. Їх вплив на вирішення питань колективної безпеки. Система органів співробітництва держав Східної Європи. Рада Економічної Взаємодопомоги.

12. Загальна декларація прав людини. Встановлення і зміцнення принципу міжнародного співробітництва в галузі захисту прав і основних свобод людини.

13. Нові незалежні держави Азії, Африки та Латинської Америки та міжнародне право. Рух неприєднання, його цілі та принципи.

14. Незалежність України. Припинення існування СРСР і створення Співдружності Незалежних Держав. Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р. Постанова Верховної Ради України "Про основні напрямки зовнішньої політики України" від 2 липня 1993 р. Конституція України та розвиток процесів регіональної і міжнародної інтеграції. Міжнародно-правова діяльність України в рамках СНД.

15. Міжнародно-правова діяльність України в рамках Організації з питань безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) і на універсальній основі (в рамках ООН). Україна і Рада Європи.

16. Міжнародні військові трибунали для Югославії та Руанди. Схвалення Статуту Міжнародного кримінального Суду (1998 р.).

Б. 1. Наука міжнародного права та її роль у розвитку і функціонуванні міжнародного права.

2. Міжнародно-правові погляди вчених у стародавні часи. Природно-правові погляди стародавнього світу на міжнародне право. Старий Завіт про міжнародні стосунки. Книга Маккавейв про союзні угоди, закони і звичаї війни.

3. Артхашастра і Махабхарата про правила міждержавних стосунків, посольське право, зовнішню політику держави. Міжнародно-правові ідеї Конфуція, Лао-Цзи.

4. Міжнародно-правові погляди давньогрецьких мислителів (Гомер, Ксенофонт, Сократ, Платон, Аристотель та ін.) і давньоримських авторів (Т.Лівій, Цицерон, Помпоній, Ульпіан, М.Аврелій та ін.).

5. Становлення міжнародно-правової проблематики як самостійної галузі знань. Релігійне і канонічне тлумачення норм міжнародного права. Блаженний Августин, Граціан, Фома Аквінський. Глосатори і постглосатори. Ф. Аккурсій, Бартол, Балд. Світський напрям розвитку міжнародно-правових знань. «Монархія» Данте А. «Діалог між читачем і учнем» В.Оккама. П-Дюбуа, І.Подебрад, М.Падуанський, Н.Макіавеллі.

6. Міжнародно-правові погляди Ф.Вітторія, Б.Аяли, А.Джентілі, Ф.Суареса, Д.Сото.

7. Наука міжнародного права в працях Г.Гроція. Позитивно-правовий, природно-правовий і гроціанський напрями науки міжнародного права. Міжнародно-правове вчення Т.Гоббса, Б.Спінози, С.Пуффендорфа, Х.Томазія, Х.Вольфа, Е.Ватгеля, К.Бейнхерсгука, І.Мозера, Р.Зьоча, Г.Мартенса.

8. Розвиток науки міжнародного права І.Кантом, Г.Гегелем, І.Бентамом, Ф.Цорном, А.Цорном, Є.Кауффманом, Л.Оппенгеймом, М.Коркуновим, Ф.Мартенсом, Л.Комаровським.

9. Розвиток науки міжнародного права в Україні. Міжнародно-правові погляди В.П.Даневського, П.М.Богаєвського, Д.І.Качановського, І.Івановського, М.Р.Сперанського, П.Казанського, А.Н.Стоянова, В.А.Незабитовського, О.О.Ейхельмана, М. Піуновського, В.Е.Грабаря, Л. Ерліха, Г. Рошковського, З. Цибіховського.

10. Сучасні напрями науки міжнародного права. «Відроджене» природно-правове вчення про міжнародне право. Позитивістський напрям у науці міжнародного права. Нормативізм. Солідарістське вчення про міжнародне право. Скандинавський і американський реалізм. Соціологічний напрям в науці міжнародного права. Марксистсько-ленінська наука міжнародного права. Історична школа міжнародного права. Радянська наука міжнародного права.

11. Методологія науки міжнародного права. Сучасна система науки міжнародного права. Актуальні проблеми теорії і практики міжнародного права.

Тема 3. Взаємодія міжнародного права з іншими соціальними регуляторами міжнародних відносин.

1. Взаємозв'язок міжнародного і внутрішньодержавного права. Сучасні теорії про співвідношення міжнародного і національного права. Загальне і особливе в національному і міжнародному праві. Походження права і становлення зв'язків між правом внутрішньодержавним і міжнародним. Відносини між національним і міжнародним правом у рабовласницький, феодальний і буржуазний періоди історії.

2. Зв'язок між національною і міжнародною правотворчістю. Структурно-функціональні зв'язки норм міжнародного і внутрішньодержавного права. Зв'язки внутрішньодержавних і міжнародних правовідносин. Взаємодія національного і міжнародно-правового механізмів правового регулювання на стадії реалізації прав і обов'язків.

3. Поняття і суть узгодження норм двох систем права. Узгодження міжнародного і внутрішньодержавного права на стадії правотворчості і на стадії реалізації норм права. Обов'язок держави узгоджувати положення внутрішньодержавного права з нормами міжнародного права.

4. Міжнародне право про співвідношення його норм із нормами внутрішньодержавного права. Право держави визначати в межах своєї юрисдикції засоби імплементації норм міжнародного права. Неприпустимість посилання держави на своє національне законодавство з метою виправдання недотримання норм міжнародного права. Вплив рішень міжнародних організацій на національне право. Акти спеціалізованих установ ООН.

5. Роль внутрішньодержавного права у функціонуванні міжнародного права. Обов'язок держави забезпечити дотримання норм міжнародного права. Засоби забезпечення міжнародного права за допомогою актів національного права. Трансформація, відсилка, інкорпорація, легітимація, адаптація, рецепція, уніфікація, паралельна правотворчість, створення спеціального правового режиму тощо.

6. Співвідношення законодавства України і міжнародного права. Діяльність України із забезпечення виконання своїх міжнародно-правових зобов'язань. Конституція України про дію міжнародного права. Зовнішньополітичне і правове значення положень ст.9 Конституції України. Закон України «Про дію міжнародних договорів на території України» від 10 грудня 1991 року. Закон України «Про міжнародні договори України» від 2001 року. Постанова Пленуму Верховного Суду України № 9 від 1 листопада 1996 р. «Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя» (п. 4). Виконання міжнародних зобов'язань, що впливають із членства України в Раді Європи.

7. Взаємодія норм міжнародного права з іншими міжнародними нормами. Взаємозв'язок політичних і правових норм. Міжнародна мораль і міжнародне право. Релігія і міжнародне право. Взаємодія норм міжнародного права з нормами міжнародної ввічливості, традицій, звичаїв тощо.

Тема 4 Джерела міжнародного права. Міжнародний правотворчий процес.

А. Джерела міжнародного права.

1. Поняття і зміст джерел міжнародного права. Форми правотворчої діяльності в міжнародному праві. Метод створення юридичних норм: Види джерел міжнародного права. Вимоги до джерел міжнародного права,

2. Міжнародна угода — головне джерело сучасного міжнародного права. Соціальна і юридична природа міжнародної угоди. Форми угод суб'єктів міжнародного права. Умови, необхідні для створення норм міжнародного права міжнародними угодами. Концепції "договір-закон" і "договір-угода" Пріоритетність з-поміж міжнародних договорів.

3. Міжнародний звичай як джерело міжнародного права. Значення міжнародного звичаю в сучасному міжнародному праві. Засоби формування міжнародних звичаїв. Особливості реалізації міжнародних звичаїв. Класифікація міжнародних звичаїв. Співвідношення міжнародного звичаю та міжнародного договору.

4. Значення актів міжнародних органів і організацій для формування норм міжнародного права. Сучасна міжнародно-правова доктрина про акти міжнародних органів і організацій як джерело міжнародного права. Міжнародне право про юридичну силу рішень міжнародних організацій.

5. Загальні принципи права в системі джерел міжнародного права: питання визнання в теорії і практиці.

6. Вплив національного законодавства і рішень національних судових установ на формування міжнародно-правових норм.

7. Міжнародні судові рішення та їх значення для формування норм міжнародного права.

8. Вплив на міжнародну правотворчість доктрин міжнародного права.

Б. Міжнародний правотворчий процес.

1. Методологічні основи міжнародної правотворчості. Сутність міжнародного правотворчого процесу. Міжнародна договірна ініціатива і форми її здійснення. Суб'єкти права договірної ініціативи.

2. Принципи міжнародного правотворчого процесу. Стадія вироблення міжнародного правила поведінки суб'єктів. Засоби створення норм міжнародного права.

3. Особливості створення міжнародно-правових звичаїв.

4. Правотворчий процес у межах міжнародних організацій. Юридичні особливості правотворчої діяльності міжнародних організацій. Стадії правотворчого процесу в межах міжнародних організацій. Допоміжні функції міжнародних організацій у правотворчості. Повноваження спеціальних правотворчих органів. Створення норм, обов'язкових для держав-членів. Внутрішньоорганізаційна правотворча діяльність міжнародних організацій.

5. Участь міжнародних судових установ у формуванні норм міжнародного права. Визнання норми юридично обов'язковою як стадія міжнародного правотворчого процесу. Міжнародний правотворчий процес і питання надання нормам міжнародного права юридично обов'язкової сили у внутрішньодержавній сфері.

Тема 5. Принципи та норми міжнародного права

1. Поняття принципів міжнародного права. Система принципів сучасного міжнародного права. Принцип як імперативний регулятор міжнародних відносин. Принцип як закономірність побудови системи міжнародного права. Принципи міжнародної правотворчості та правозастосування. Принципи - ідеї.

2. Загальні принципи права та міжнародне право. Класифікація загальних принципів права:

а) які трансформували в собі закономірності розвитку суспільних відносин;

б) які склалися на базі закономірностей функціонування систем управління в суспільстві;

в) які склалися на основі розвитку всіх чи більшості правових систем:

I) принципи матеріального права;

II) принципи процесуального права;

III) доктринальні або концептуальні принципи.

Загальні принципи внутрішньодержавного права і принципи міжнародного права. Характерні особливості та функції загальних принципів права. Міжнародна судова практика про загальні принципи права.

3. Принципи сучасного міжнародного права: поняття та історична обумовленість. Головні принципи — ядро системи міжнародного права, його вища юридична і морально політична сила. Характеристика принципів міжнародного права:

а) юридична природа;

б) умови функціонування;

в) сфера дії.

Класифікація принципів міжнародного права. Взаємозв'язок і взаємодія принципів. Структура принципу міжнародного права. Кодифікація принципів: Статут ООН, Декларація про принципи міжнародного права, які стосуються дружніх відносин і співробітництва між державами відповідно до Статуту ООН 1970 р.. Заключний акт Ради з питань безпеки і співробітництва в Європі 1975 р.

4. Поняття і характеристика норм міжнародного права. Класифікація норм міжнародного права. Ієрархія норм у міжнародному праві. Імперативні і диспозитивні норми. Норми юридичні і фактичні. Структура норм міжнародного права. Міжнародно-правові звичаєві та договірні норми. Норми рішень міжнародних організацій.

Тема 6. Механізм реалізації норм міжнародного права

1. Поняття механізму реалізації норм міжнародного права. Механізм реалізації норм міжнародного права в системі міжнародно-правового регулювання.

2. Дозвіл, заборона, зобов'язання і особливості їх реалізації в міжнародно-правовій сфері. Співвідношення і особливості реалізації норм дозвільного, заборонного і зобов'язального характеру.

3. Міжнародно-правові гарантії реалізації норм міжнародного права. Міжнародна правосвідомість. Міжнародний інституційний механізм реалізації норм міжнародного права. Юридичні факти в механізмі реалізації норм міжнародного права. Стадії і способи реалізації. Міжнародний контроль в механізмі реалізації норм міжнародного права. Особливості міжнародного тлумачення норм міжнародного права. Офіційне і неофіційне тлумачення. Головні засоби тлумачення. Поширювальне і обмежувальне тлумачення.

4. Національний механізм реалізації норм міжнародного права. Національно-правові гарантії реалізації норм міжнародного права. Національний інституційний механізм реалізації норм міжнародного права. Національний правовий механізм реалізації норм міжнародного права. Національний контроль за належною реалізацією норм міжнародного права. Проблема співвідношення національно-правового тлумачення і необхідного з'ясування змісту норми міжнародного права.

Тема 7. Інститут міжнародної правосуб'єктності

1. Поняття міжнародної правосуб'єктності. Виникнення суб'єктів міжнародного права. Еволюція сучасного міжнародного права і тенденції розвитку інституту міжнародної правосуб'єктності.

2. Структура інституту міжнародної правосуб'єктності. Комплекс норм, які визначають правовий статус учасника міжнародних правовідносин. Передумови і функції міжнародної правосуб'єктності. Види міжнародної правосуб'єктності і класифікація суб'єктів міжнародного права.

3. Особливості міжнародної правосуб'єктності держави. Основні права та обов'язки держави в системі міжнародно-правового регулювання. Міжнародна правосуб'єктність складних держав. Постійно нейтральні держави і їх міжнародна правосуб'єктність. Міжнародна правосуб'єктність державоподібних утворень.

4. Визнання держав у сучасному міжнародному праві. Юридична природа і види міжнародно-правового визнання. Форми і засоби визнання. Юридичне значення визнання. Визнання уряду: критерії, форми, засоби. Визнання організації опору і національно-визвольного руху. Визнання держав і членство в міжнародній організації.

5. Міжнародна правосуб'єктність і питання правонаступництва держав. Теорії правонаступництва. Права та обов'язки держав у галузі правонаступництва. Віденська конвенція про правонаступництво держав щодо договорів 1978 р. і Віденська конвенція про правонаступництво держав щодо державної власності, державних архівів і державних боргів 1983 р. правонаступництво України після розпаду Радянського Союзу.

6. Міжнародна правосуб'єктність міжнародних організацій. Джерела закріплення міжнародних прав і обов'язків міжнародних організацій. Особливості міжнародної правосуб'єктності міжнародних організацій.

7. Міжнародна правосуб'єктність народу, нації, які борються за створення незалежної держави. Питання міжнародно-правової суб'єктності юридичних осіб. Міжнародна правосуб'єктність фізичної особи.

Тема 8. Територія в міжнародному праві.

1. Етнічна та державна територія. Територія нації, народу, держави. Види території згідно з міжнародним правом: державна, з міжнародним режимом, із змішаним режимом.

2. Поняття територіального верховенства. Юридична природа та склад державної території. Суходіл, водний простір, надра, повітряний простір. Власна територія і умовна територія держави. Відокремлена частина території однієї держави. Острови і анклави. Цілісність державної території як принцип міжнародного права. Правовий режим складових частин державної території. Існуючі теорії юридичної природи державної території. Територіальне верховенство як органічне поєднання засад володіння, володарювання і управління щодо території як невід'ємної ознаки держави, матеріальної основи її існування.

Суверенітет держави над природними багатствами і ресурсами в межах її території. Міжнародне співробітництво в освоєнні і використанні природних багатств.

3. Розмежування сфери дії територіального верховенства. Державні кордони та їх правовий режим. Поняття і значення державних кордонів. Види державних кордонів: орографічні, геометричні, астрономічні. Засоби визначення, встановлення та перевірки кордонів. Демаркація. Редемаркація. Визначення проходження державної території на суходолі, на морі, на судноплавних і несудноплавних ріках, на озерах та інших водоймищах, греблях, мостах, у надрах землі та повітряному просторі і т. ін. Співвідношення режиму державного кордону і прикордонного режиму. Прикордонна смуга. Прикордонна зона. Права й обов'язки прикордонних представників.

4. Принцип цілісності державної території і недоторканності державних кордонів. Юридична основа, умови функціонування, сфера дії принципу. Взаємна повага недоторканності державних кордонів і територіальної цілісності як одна з умов добросусідських відносин. Непорушність державних кордонів і міжнародна безпека. Спори і суперечки з приводу кордонів. Підстави для зміни державних кордонів відповідно до сучасного міжнародного права.

Внутрішньодержавні і міжнародно-правові засади діяльності митних органів

5 Правові основи і засоби формування і зміни державної території. Історія питання. Первинні і вторинні позадоговірні засоби формування і зміни державної території в міжнародному праві до другої світової війни.

Дебеляція. Окулярна окупація. Символічна окупація. Ефективна окупація. Інші засоби зміни території, які практикувались в минулому: (купівля-продаж території, застава, надання в дарунок, як придане при династичних шлюбах тощо.)

Природне прирощування території держави (акреція) чи нарощення її частини.

6. Загальновизнані в сучасному міжнародному праві засоби зміни державної території. Право народів і націй на самовизначення і розпорядження власною долею. Узгоджені з цим принципом інші правомірні засоби територіальних змін: плебісцит, цесія, обмін ділянками території та інші зміни, передбачені в договірному порядку. Територіальні зміни, викликані рішенням міжнародного арбітражу чи суду (ад'юдикація).

7. Територіальні спори та претензії. Обов'язок мирного вирішення територіальних спорів. Механізм вирішення територіальних проблем - зусиллями держав або в рамках створених для цього органів міжнародних організацій.

Розпад Радянського Союзу і вирішення територіальних проблем . Сучасні територіальні проблеми в Європі, Азії, Африці, Латинській Америці, на Близькому і Середньому Сході та інших районах земної кулі.

8. Міжнародні сервітути. Право на доступ до моря внутрішньоконтинентальних держав. Умови та порядок транзиту через іноземну суходільну, водну і повітряну території. Міжнародні угоди і національне законодавство про транзит. Правомірне використання державної території. Вільні економічні зони та їх правовий режим. Порто-франко.

Протиправне обмеження територіального верховенства. Умови правомірного перебування іноземних військ на території будь-якої держави і проблема ліквідації військових баз іноземних держав.

9. Головні принципи правового режиму міжнародних рік. Багатонаціональні і прикордонні ріки. Віденський 1815 р. і Паризький 1856 р. конгреси про свободу судноплавства по міжнародних ріках Європи.

Сучасний міжнародно-правовий режим рік Європи (Дунай, Рейн), Північної Америки (Св. Лаврентія, Колорадо), Африки (Конго, Нігер, Сенегал), Південної Америки (Амазонка, Ла-Плата), Азії (Амур, Уссурі, Аргунь, Інд, Йордан) тощо.

10. Територія з особливим правовим режимом. Нейтралізовані та демілітаризовані території. Без'ядерні зони: політичні і правові аспекти. Договори про заборону ядерної зброї в Латинській Америці (Договір Тлателолко) 1967 р., південній частині Тихого океану (Договір Раротонга) 1985 р.. Договори про зону, вільну від ядерної зброї, в Південно-Східній Азії 1995 р. та Африці 1996 р.

Міжнародні зони (Танжер) і кондомініуми (Нові Гебриди). Підопічні території ООН : історія і сучасність.

11. Правовий режим Арктики. Арктичні держави. Полярні сектори: міжнародно-правова та національно-правова регламентація діяльності держав в арктичних районах. Кордони секторів.

Правовий режим Антарктики. Кордони району. Історія відкриття Антарктиди та питання територіальних домагань держав на окремі райони цього материка і прилеглі до нього острови.

Вашингтонський договір про Антарктику від 1 грудня 1959 р. і головні риси встановленого ним режиму. Правові проблеми активізації господарської діяльності в Антарктиці (експлуатація мінеральних ресурсів, туризм, транспортування айсбергів для поповнення запасів прісної води тощо).

12. Правові питання території України. Розпад СРСР і територія України. Державні кордони України. Законодавство України про територіальне верховенство і режим державних кордонів. Закон України "Про державний кордон України" від 4 листопада 1991 року. Міжнародні угоди України і принцип цілісності державної території і непорушності державних кордонів. Декларація про дотримання суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності кордонів держав-учасниць СНД 1994 р. Договір про співпрацю в охороні кордонів держав-учасниць СНД з державами, які не входять в СНД, 1995 р. Морські, суходільні, повітряні та річкові кордони України. Правові проблеми перебування іноземних військ на території України. Правові питання регулювання транзиту через територію України.

Тема 9. Міжнародно-правова регулювання статусу населення (фізичних осіб) та юридичних осіб у міжнародному праві

А. 1. Сучасні концепції про становище фізичної особи в міжнародному праві. Статус особи і міжнародна правосуб'єктність. Взаємодія міжнародного і внутрішньодержавного права в розвитку статусу індивідів. Статус індивідів у міжнародних організаціях. Право петицій. Доступ індивідів до міжнародних судових установ і міжурядових організацій і закладів.

2. Поняття та історія боротьби за права людини. Буржуазні революції та декларації прав людини і громадянина. Права людини у традиціях українського народу. Міжнародний білль про права людини. Соціальна основа прав людини. Розвиток природничих наук і техніки і права людини. Громадянське суспільство і права людини. Мир і право на життя. Розвиток і навколишнє середовище. Законодавство України про права людини. Громадянські і політичні права. Економічні, соціальні та культурні права людини.

3. Поняття і значення громадянства для правового становища' індивіда в міжнародних відносинах. Вплив міжнародного права на процес регулювання громадянства. Засоби набування громадянства. Подвійне громадянство і правові засоби його позбавлення. Втрата громадянства та проблема апатридів. Регламентація громадянства в законодавстві України. Закони України "Про громадянство України " 2001 року, "Про правовий статус іноземців" 1994 р., " Про біженців " 1993 р.

4. Правове становище іноземних громадян. Історія законодавства України про іноземців. Правовий статус іноземців в Україні. В'їзд, перебування і виїзд іноземців з України. Трудові, майнові та особисті немайнові права іноземців в Україні. Навчання іноземців в Україні. Шлюбні та сімейні права іноземців. Захист прав іноземців.

Відповідальність іноземців за правопорушення. Нотаріат та іноземні громадяни в Україні. Міжнародне право про правові режими іноземців.

5. Право притулку: поняття й історія. Юридичні основи права притулку. Основні риси інституту притулку. Обмеження щодо надання притулку. Територіальний і дипломатичний притулку. Декларація про територіальний притулок, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН у 1967 р.

6. Правовий статус біженців і переміщених осіб. Статус національних меншин, етнічних груп і корінного населення. Декларація прав національностей України.

7. Правове становище іноземних збройних сил. Міжнародні угоди про статус збройних сил.

Б. Правовий статус іноземних юридичних осіб. Спільні і змішані підприємства. Поняття і види іноземних юридичних осіб. Підпорядкованість національним правовим порядкам. Порядок захисту прав та інтересів іноземних юридичних осіб. Національні засоби і дипломатичний захист. Багатонаціональні корпорації і транснаціональні компанії. «Квазіміжнародні угоди» і міжнародні договори про діяльність юридичних осіб.

В. Права людини і міжнародне право 1. Поняття і зміст права людини. Право і права людини. Природні права людини. Історія боротьби за права людини. Права людини у традиціях українського народу.

2. Діяльність України по забезпеченню прав людини. Декларація про державний суверенітет України. Закон України «Про надзвичайний стан». Закон України «Про громадянство України». Закон України «Про національні меншини в Україні». Діяльність законодавчої, виконавчої та судової влади України по забезпеченню прав людини.

3. Співробітництво держав у сприянні і розвитку поваги до прав людини. Статут ООН, мирні договори та угоди про опіку після другої світової війни про права людини. Загальна декларація прав людини 1948 р. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права 1966 р. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права 1966 р. Факультативний протокол до Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1976 р. Другий факультативний протокол до Міжнародного пакту про громадянські і політичні права 1989 р. Конвенція про запобігання злочинів геноциду і покарання за нього. Конвенція про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти. Міжнародна конвенція про ліквідацію усіх форм расової дискримінації. Конвенція про незастосування строку давності до воєнних злочинів і злочинів проти людства. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або принижуючих гідність видів поведінки і покарань. Конвенція про ліквідацію усіх форм дискримінації щодо жінок. Конвенція про права дитини. Міжнародні норми в галузі праці. Конвенції про захист прав людини під час збройного конфлікту. Документи Ради (Організації) з безпеки і співробітництва в Європі. Політика України щодо інституту міжнародного захисту прав людини.

4. Міжнародний механізм у галузі прав людини. Генеральна Асамблея ООН та допоміжні органи. Економічна і Соціальна Рада ООН та й допоміжні органи. Правила процедури функціональних комісій Економічної і Соціальної Ради. Комісія з права людини. Підкомісія з попередження дискримінації і захисту меншин. Комісія по становищу жінок.

Комітет з ліквідації расової дискримінації. Комітет з права людини. Комітет з економічних, соціальних і культурних права. Комітет по ліквідації дискримінації щодо жінок. Комітет проти катувань. Група трьох. Центр з права людини. Заступник Генерального секретаря з права людини та його канцелярія. Верховний комісар ООН у справах біженців.

5. Процедури, які застосовуються при розробці норм, у галузі прав людини. Декларації та рекомендації. Конвенції і протоколи. Методи, які використовуються при підготовці документів. Прийняття конвенцій про права людини. Застереження до таких конвенцій. \

6. Процедури, які застосовуються для забезпечення користування правами людини. Огляд доповідей про стан дотримання прав людини. Розгляд повідомлень щодо прав людини, розслідування грубих порушень прав людини. Методи та процедури, які використовуються Спеціалізованими установами ООН. Національні установи для заохочення і захисту прав людини. Регіональні заходи в галузі заохочення і захисту прав людини. Цільові фонди. Права та обов'язки окремих осіб, груп і інституцій суспільства заохочувати та захищати права людини. Підвищення можливостей системи ООН вживати термінових заходів на випадок серйозних порушень прав людини.

7. Процедури, які використовуються для заохочення поваги до прав людини. Гласність і масова інформація. Дослідження. Щорічник прав людини. Консультативні послуги в галузі прав людини. Викладання в галузі прав людини. Діяльність неурядових організацій у галузі освіти. Святкування річниць в галузі прав людини.

8. Права людини, мир і розвиток. Зв'язок прав людини і миру. Законність деяких випадків погрози силою чи її застосування. Документи Резолюції ООН та ЮНЕСКО про зв'язок між правами людини і миром. Університет миру. Міжнародний рік миру. Права людини і розвиток. Право на розвиток. Масова участь як важливий фактор розвитку і здійснення прав людини. • .

9. Права людини і науково-технічний прогрес. Доповідь про права людини і науково-технічний прогрес. Збереження і подальший розвиток культурних цінностей. Декларація про використання науково-технічного прогресу в інтересах миру і на благо людства та її здійснення. Заходи, вжиті ЮНЕСКО, ВООЗ, МОП тощо

Тема 10. Міжнародні правопорушення. Міжнародно-правова відповідальність. Міжнародно-правові санкції.

А. 1. Поняття міжнародного правопорушення. Види міжнародних правопорушень:

- 1) звичайні міжнародні правопорушення;
- 2) особливо небезпечні міжнародні правопорушення;
- 3) злочини проти людства. Класифікація злочинів проти людства:
 - а) злочини проти миру;
 - б) військові злочини;
 - в) злочини проти людяності.

Злочини колоніалізму, расизму. Нові форми рабства. Екоцид. Наслідки недружнього акту, зловживання правом.

2. Склад міжнародного правопорушення. Об'єктивні елементи міжнародного правопорушення. Суб'єкти міжнародних правопорушень. Протиправні дії чи утримання від дій законодавчих, виконавчих і судових органів держави. Дії органів держави за межами їх компетенції. Протиправні дії міжнародних організацій. Шкода від протиправних дій чи утримання від дій. Причинно-наслідковий зв'язок між протиправною дією чи утриманням від дії і шкодою.

Вина як суб'єктивний елемент міжнародного правопорушення.

3. «Зловживання правом» і міжнародне правопорушення. Елементи "зловживання правом":

- а) зловживання правом із здійсненням права;
- б) шкода від зловживання правом;
- в) намір використати суб'єктивні права в інших цілях, ніж передбачені правом.

4. Наслідки міжнародних правопорушень.

Б. 1. Поняття і юридична природа міжнародно-правової відповідальності. Передумови міжнародно-правової відповідальності, її принципи та цілі. Місце інституту відповідальності в системі сучасного міжнародного права. Кодифікація норм відповідальності в Комісії міжнародного права ООН,

Науково-технічний прогрес і проблема міжнародно-правової відповідальності.

2. Міжнародно-правова відповідальність — вид юридичної відповідальності. Міжнародно-правові погляди на типи відповідальності в міжнародному праві. Зміст міжнародно-правової відповідальності.

3. Суб'єкти міжнародно-правової відповідальності. Держава — головний суб'єкт міжнародно-правової відповідальності. Особливості міжнародно-правової відповідальності міжнародної організації. Спеціальний характер міжнародно-правової відповідальності інших суб'єктів.

4. Підстави міжнародно-правової відповідальності. Юридичні підстави міжнародно-правової відповідальності. Міжнародний договір, міжнародний звичай, рішення міжнародних організацій та міжнародних судових установ і односторонні міжнародно-правові акти як юридичні підстави міжнародно-правової відповідальності. Фактичні підстави міжнародно-правової відповідальності.

5. Загальні принципи міжнародно-правової відповідальності. Цілі й функції міжнародно-правової відповідальності. Об'єкт міжнародно-правової відповідальності. Матеріальна та нематеріальна відповідальність. Форма міжнародно-правової відповідальності. Ресторація, сатисфакція, реституція, репарація. Залежність обсягу і виду відповідальності від характеру і наслідків правопорушення.

6. Обставини, що виключають міжнародно-правову відповідальність. Міжнародна кримінальна відповідальність. Нюрнберзький і Токійський міжнародні воєнні трибунали. Міжнародні трибунали для колишньої Югославії та Руанди. Міжнародна конференція (Рим, 18 липня 1998 р.), яка схвалила Статут Міжнародного кримінального Суду ООН.

С. 1. Поняття міжнародно-правових санкцій. Загальне й особливе примусових заходів і міжнародно-правових санкцій. Характерні особливості міжнародно-правових санкцій. Співвідношення міжнародно-правової відповідальності та міжнародно-правових санкцій.

2. Сучасна система міжнародно-правових санкцій. Міжнародно-правові концепції міжнародних санкцій.

3. Санкції, які здійснюються державами в порядку самопомоги. Реторсії, репресалії, ембарго, бойкот, невизнання, розрив дипломатичних і консульських відносин. Самооборона (необхідна оборона, самооборона від агресії).

4. Санкції, які здійснюються державами з допомогою міжнародних організацій. Призупинення прав і привілеїв, що випливають з членства в міжнародній організації (позбавлення права голосу, на представництво, на одержання допомоги і обслуговування, відмова в членстві, виключення з міжнародного спілкування). Форми і засоби виключення правопорушника з міжнародного спілкування (розрив економічних відносин, припинення політичного і воєнного співробітництва, транспортного, телеграфного, телефонного, телетайпного і т.п. зв'язку, невизнання, відмова від дипломатичного і консульського представництва тощо). Колективні збройні заходи.

5. Механізм застосування міжнародно-правових санкцій. Умови правомірного застосування санкцій. Початок застосування санкцій. Відповідність санкцій до повноважень на їх застосування. Об'єкт застосування санкцій. Пропорційність міжнародно-правових санкцій. Критерії часу та цілі у застосуванні міжнародно-правових санкцій .

6. Місце санкцій у механізмі міжнародно-правового регулювання. Питання природи санкційних (секундарних) міжнародно-правових відносин. Ефективність застосування санкцій в міжнародному праві.

Тема 11. Мирні засоби вирішення міжнародних спорів.

1. Мирні засоби — єдиний правомірний шлях вирішення спорів між державами. Зміст, становлення, розвиток принципу мирного вирішення міжнародних спорів і його значення в сучасному світі. Головні міжнародно-правові акти, які відображають його зміст. Конвенція про мирне вирішення міжнародних спорів 1907 р. Статут ООН 1945 р.. Декларація про принципи міжнародного права 1970 р., Заключний акт 1975 р. Наради з питань безпеки і співробітництва в Європі тощо.

2. Поняття "спір", "ситуація", "конфлікт" щодо міжнародного життя. Види міжнародних спорів. Поняття і види мирних засобів вирішення міжнародних спорів в історичному розвитку. Системи засобів мирного вирішення спорів між державами. Міжнародні спори політичного і юридичного характеру і відповідні засоби їх вирішення.

3. Безпосередні переговори - головний засіб вирішення міжнародних спорів. Класифікація дипломатичних переговорів. Переговори двосторонні і багатосторонні. Значення переговорів на вищому рівні і на міжнародних конференціях.

Консультації як особлива форма переговорів між державами. Консультації факультативні та обов'язкові.

4. Добрі послуги і посередництво. Спільне і відмінне між ними. Міжнародна слідча процедура. Узгоджувальні комісії. Порядок їх формування, характер прийнятих рішень. Міжнародні угоди про примирювальну процедуру.

5. Міжнародні третейські суди (арбітражі). Історія розвитку і процедура діяльності третейських судів. Види міжнародних третейських судів. Постійна палата Третейського суду в Гаазі. Арбітражна процедура і правила арбітражного процесу.

6. Міжнародний судовий розгляд. Юрисдикція міжнародних судових установ: факультативна і обов'язкова. Джерела права і процедура розгляду справ. Постійна палата Міжнародного правосуддя. Міжнародний Суд ООН. Компетенція і організація Міжнародного суду ООН. Юрисдикція Міжнародного суду. Процедура розгляду справ. Рішення, консультативні висновки і постанови Міжнародного Суду ООН. Регіональні міжнародні суди: Суд Європейського Союзу, Європейський суд з прав людини. Міжамериканський суд з прав людини.

Конвенція з примирення і арбітражу в рамках ОБСЄ. Ставлення України до міжнародних судових процедур.

7. Особливості вирішення міжнародних спорів в рамках міжнародних організацій.

Особлива частина (ГАЛУЗІ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА)

Тема 12. Право міжнародних договорів

1. Поняття права міжнародних договорів. Роль договору в сучасних міжнародних відносинах. Кодифікація і прогресивний розвиток права міжнародних договорів. Віденська конвенція про право міжнародних договорів 1969 р. Віденська конвенція про право договорів між державами та міжнародними організаціями або між міжнародними організаціями 1986 р.

2. Міжнародний договір і внутрішньодержавний закон: питання доктрини та практики співвідношення. Значення закону України «Про дію міжнародних договорів на території України» від 10 грудня 1991 року. Конституція та законодавство України про міжнародні договори .

3. Сторони в міжнародній угоді. Право на участь, в міжнародних договорах. Органи, які уповноважені представляти державу чи міжнародну організацію при укладенні договору. Участь у міжнародному договорі та міжнародне-правове визнання. Вплив розірвання дипломатичних відносин на виконання міжнародного договору. Міжнародна угода та держави, які не беруть у ній участь. Право держави на неучасть в договорі, у тому числі і в союзному договорі. Політико-правова оцінка договору про утворення СРСР 1922 р.

4. Чинність і нечинність договору. Предмет договору. Правомірність договору. Протиправність міжнародного договору. Радянсько-німецький пакт про ненапад від 23 серпня 1939 року, таємний додатковий протокол до нього й інші секретні протоколи, підписані з Німеччиною в 1939-1941 рр. Підстави для нечинності договорів. Нерівноправні договори.

5. Застереження до міжнародних договорів.

6. Класифікація договорів за учасниками, цілями, об'єктом, формою, видами тощо. Типи договорів. Особливості міжнародних договорів, стороною яких є міжнародна організація. Характерні особливості договорів, які укладаються від імені народу, що бореться за свою незалежність. Поняття відкритих і закритих договорів. Міждержавні, міжурядові та міжвідомчі договори. Особливості політичних, економічних договорів і угод з спеціальних питань.

Універсальні, регіональні та локальні (партикулярні) договори. Багатосторонні, групові та двосторонні угоди. Характеристика Статуту ООН як договору особливого значення (*sui generis*).

7. Форма міжнародного договору та її юридичне значення. Структура договору, найменування, преамбула, основна частина (матеріальні положення) заключні положення, підписи, додатки. Правило альтернату. Мова договору.

8. Укладення договору. Етапи укладення міжнародного договору. Договірна ініціатива. Підготовка проекту договору. Повноваження. Переговори. Компроміси. Редакційна робота над підготовкою автентичних текстів. Метод «пакетного рішення». Схвалення та прийняття тексту договору. Парафування. Підпис. Порядок набрання договором чинності. Ратифікація, прийняття, схвалення, приєднання. Депозитарій та його функції. Ратифікаційні грамоти і документи про схвалення, прийняття чи приєднання. Застереження і заява до договору. Реєстрація договору. Опублікування і промульгація. Проблема облікування міжнародних договорів.

9. Дія міжнародного договору. Набрання чинності. Термін дії. Пролонгація. Порядок здійснення договорів. Внутрішньодержавний і міжнародний інституційні механізми реалізації договорів. Дія договору в просторі Забезпечення виконання договорів. Питання гарантій. Міжнародне право та національне законодавство про виконання міжнародних угод. Принцип *pacta sunt servanda*. Порушення міжнародних договорів і міжнародна відповідальність. Національний і міжнародний контроль за виконанням угод.

10. Припинення дії міжнародних договорів. Юридичні підстави для припинення дії договору. Виконання зобов'язань. Закінчення терміну. Взаємна згода на припинення договору. Анулювання. Порушення умов договору іншою стороною. Неможливість виконання умов договору. Припинення за взаємною згодою. Перегляд. Переукладення. Призупинення дії договору. Поява нової норми міжнародного права імперативного характеру та її вплив на чинність договору. Поняття мирних договорів у світлі ст. 53 Віденської конвенції 1969 р.

Правові наслідки призупинення, перегляду, припинення дії міжнародного договору. Вплив збройних конфліктів і революцій на чинність міжнародних договорів. Поновлення дії договору.

11. правонаступництво щодо міжнародних договорів. Віденська конвенція про правонаступництво держав щодо договорів 1978 р. Питання правонаступництва України щодо міжнародних договорів СРСР.

12. Міжнародні договори, укладені за участю міжнародних організацій. Дія і застосування договорів за участю міжнародних організацій у часі та просторі. Кодифікаційна робота Комісії міжнародного права.

13. Договірні-правове управління Міністерства закордонних справ України (структура, функції і характер роботи.)

Тема 13. Право зовнішніх зносин

А. Загальні положення.

1. Зовнішні зносини держав. Поняття права зовнішніх зносин. Об'єкт і суб'єкти права зовнішніх зносин. Джерела права зовнішніх зносин. Конвенційні й звичаєві норми міжнародного права у сфері зовнішніх зносин держав. Роль внутрішньодержавного законодавства в регламентації створення і діяльності органів зовнішніх зносин.

2. Система права зовнішніх зносин. Дипломатичне право. Консульське право. Право представництва держав при міжнародних організаціях. Інститут торговельних представництв.

Віденська конвенція про дипломатичні зносини 1961 р. Віденська конвенція про консульські зносини 1963 р. Конвенція про спеціальні місії 1969 р. Віденська конвенція про представництва держав у їх відносинах з міжнародними організаціями універсального характеру 1975 р.

3. Органи зовнішніх зносин держави та їх система. Внутрішньодержавні конституційні і спеціалізовані органи зовнішніх зносин. Парламент, глава держави, уряд, глава уряду. Міністерства, відомства, комітети у сфері зовнішніх зносин держави.

Зарубіжні постійні і тимчасові органи зовнішніх зносин. Дипломатичні представництва (посольства, місії), консульські установи, постійні представництва і місії постійних спостерігачів при міжнародних організаціях. Торговельні представництва. Спеціальні місії, делегації і групи спостерігачів на міжнародних конференціях, делегації для участі в роботі сесій міжнародних організацій та їх органів.

4. Зовнішні зносини України. Законодавство з питань зовнішніх зносин. Реалізація Україною дипломатичного і консульського права. Дипломатична діяльність України в міжнародних організаціях і конференціях. Організація зовнішньої торгівлі України.

Б. Дипломатичне право

1. Дипломатичне право □ поняття і загальна характеристика. Принципи і норми, які регулюють дипломатичну діяльність. Кодифікація норм дипломатичного права. Система дипломатичного права. Дипломатичне право і право посольства.

2. Суб'єкт права посольства. Співдружність держав і націй, конфедерація, федерація і право посольства. Протекторат і право посольства. Уряд у вигнанні і право посольства. Нетипові суб'єкти права посольства.

3. Органи загального політичного керівництва дипломатичними зносинами держави. Органи безпосереднього оперативного керівництва дипломатичними зносинами держави. Міністерство закордонних справ. Територіальні, функціональні й адміністративні відділи. Міністр закордонних справ, його заступники і радники. Колегія Міністерства закордонних справ.

4. Міжнародно-правове регулювання організації та діяльності постійних дипломатичних представництв. Встановлення дипломатичних відносин і організація дипломатичних представництв. Початок і закінчення дипломатичної місії. Структура та персонал дипломатичних представництв. Класи та ранги. Дипломатичний корпус. Дуайєн дипломатичного корпусу. Функції дипломатичних представництв і засоби їх здійснення.

5. Дипломатичні привілеї та імунітети. Поняття дипломатичних привілеїв та імунітетів і підстави їх надання. Привілеї та імунітети дипломатичного представництва. Привілеї та імунітети дипломатичного персоналу представництва. Особи, яким надаються привілеї та імунітети дипломатичного характеру.

6. Дипломатичний протокол і церемоніал. Роль дипломатичного протоколу і церемоніалу в міжнародних відносинах. Дипломатичний протокол і правила ввічливості. Державний прапор, герб і гімн. Національні свята, урочисті події і траур. Вимоги до дипломатичних документів (особистих і вербальних нот, меморандумів і пам'ятних записок тощо) і дипломатичної кореспонденції (офіційної, напівофіційної, приватного листування тощо). Дипломатичні прийоми, візити, бесіди і візитна картка. Державні візити. Структура, функції і діяльність протокольного відділу Міністерства закордонних справ. Протокольна діяльність дипломатичного представництва.

7. Право спеціальних місій. Поняття й історія розвитку інституту спеціальних місій. Види і функції спеціальних місій. Місце і роль у сучасній дипломатії спеціальних місій на вищому рівні. Привілеї та імунітети спеціальних місій.

8. Правові основи дипломатичної служби України. Внутрішньодержавне законодавство. Конституційні основи діяльності в сфері зовнішніх зносин Верховної Ради, Президента і Кабінету Міністрів України. Структура і функції Міністерства закордонних справ України. Дипломатичні класи і ранги. Функції, засоби, персонал і структура дипломатичних представництв України. Дипломатичний корпус в Україні.

9. Інститут торговельних представництв. Місце інституту торговельних представництв у системі дипломатичного права. Принципи і норми, які регулюють статус і діяльність торговельних представництв за рубежем. Міжнародні угоди держав про правове положення торговельних представництв. Національне законодавство держав про здійснення «економічної дипломатії».

10. Статус, сфера діяльності та питання організації торговельних представництв. Функції торговельних представництв і засоби їх здійснення. Компетенція торговельних представництв. Особливості юридичного становища торговельних представництв.

11. Торговельні представництва. Торговельні агентства. Торговельні радники посольств, радники посольств з економічних питань, питань сільського господарства тощо.

12. Привілеї та імунітети торговельних представництв. Недоторканність приміщень торговельних представництв. Недоторканність архівів і документів торговельних представництв. Звільнення від державних, районних і муніципальних податків. Судовий імунітет торговельних представництв.

13. Особисті привілеї та імунітети персоналу торговельних представництв. Залежність привілеїв та імунітетів від посадового становища співробітника торговельного представництва.

14. Особливості регулювання та здійснення зовнішньої торговельної діяльності України.

В. Консульське право

1. Поняття і загальна характеристика консульського права. Принципи і норми, які регулюють консульську діяльність. Кодифікація норм консульського права. Система консульського права. Національне законодавство і консульські зносини.

2. Суб'єкти консульського права. Особливості здійснення консульських зносин складними і унітарними державами. Типові та нетипові суб'єкти консульського права.

3. Внутрішньодержавні органи управління консульськими зносинами. Діяльність, структура і функції консульського управління (відділу) відомства закордонних справ.

4. Міжнародно-правове регулювання організації та діяльності консульських установ. Встановлення консульських відносин і організація консульств. Початок і закінчення консульської місії. Структура і персонал консульських установ. Штатні і нештатні (почесні) консули. Класи консулів: генеральний консул, консул, віце-консул, консульський агент. Завідуючий консульським відділом дипломатичного представництва.

Порядок призначення і відкликання консулів. Консульський патент і екзекватура. Консульський округ. Консульський корпус.

Функції консульських установ і засоби їх здійснення.

5. Поняття і юридична природа консульських привілеїв та імунітетів. Привілеї та імунітети консульських посадових осіб.

6. Правові основи консульської діяльності України. Внутрішньодержавне законодавство. Консульський статут України. Інституційний механізм консульської діяльності України. Консульські установи України за рубежом. Класи консулів України. Штатні і нештатні консули. Консульський корпус і консульські округи в Україні. Структура і функції консульського управління. Міністерства закордонних справ України. Функції, засоби, персонал і структура консульських установ України за рубежом.

Г. Право представництва при міжнародних організаціях

1. Поняття і характерні особливості права представництва держав при міжнародних організаціях і на міжнародних конференціях. Принципи і норми, які регулюють представництво держав при міжнародних організаціях і на міжнародних конференціях. Кодифікація права представництва держав у їх відносинах з міжнародними організаціями і на міжнародних конференціях. Віденська конвенція про представництво держав у їх відносинах з міжнародними організаціями універсального характеру 1975 р.

2. Право представництва при міжнародних організаціях і представництва держав. Питання права представництва міжнародних організацій при міжнародних організаціях. Типові та нетипові суб'єкти права представництва при міжнародних організаціях і на міжнародних конференціях.

3. Внутрішньодержавна система управління місіями представництва держави при міжнародних організаціях. Відділи і управління відомства закордонних справ.

4. Міжнародно-правове регулювання організації і діяльності представництв держав при міжнародних організаціях і на міжнародних конференціях. Постійні представництва держав і місії постійних спостерігачів при міжнародних організаціях. Делегації і спостерігачі держав в органах міжнародних організацій і на міжнародних конференціях. Привілеї та імунітети представництв і представників держав при міжнародних організаціях і на міжнародних конференціях.

5. Правові основи і діяльність України в міжнародних організаціях і на міжнародних конференціях. Інституційний механізм. функції, засоби, персонал і структура представництв України в міжнародних організаціях. .

Д. Дипломатичне право міжнародних організацій

1. Поняття і характерні особливості дипломатичного права міжнародних організацій. Принципи і норми, які регулюють дипломатичне право міжнародних організацій.

2. Особливості представництва міжнародної організації. Становлення і розвиток дипломатичного імунітету міжнародних організацій. Дипломатичний імунітет комісій щодо Дунаю, Ельби, Одера, Рейну. Статут Ліги Націй, тимчасова угода 1921 р., Статут ООН. Конвенція про привілеї та імунітети Об'єднаних Націй 1946 р. і угода між ООН і США 1947 р. про штаб-квартиру ООН.

3. Дипломатичний імунітет установ міжнародних організацій. Імунітет майна, фондів і активів. Умови користування офіційними засобами зв'язку. Привілеї та імунітети співробітників міжнародних організацій. Визначення категорій посадових осіб, до яких застосовуються дипломатичні привілеї та імунітети: міжнародно-правове регулювання, внутрішнє право організацій, внутрішньодержавне регулювання.

4. Дипломатичні привілеї та імунітети співробітників ООН: посадових осіб, експертів у відрядженнях у справах Об'єднаних Націй- Перепустки Об'єднаних Націй. Характер і засоби вирішення спорів. Претензії до персоналу міжнародних організацій і його відповідальність .

Тема 14. Право міжнародних організацій

1. Поняття і розвиток права міжнародних організацій. Зародження і становлення інституту міжнародних організацій в міжнародних відносинах. Правова природа адміністративних союзів XIX ст. Ліга Націй. Сучасна система міжнародних організацій, їх типи і види. Класифікація міжнародних організацій.

2. Право міжнародних організацій як галузь сучасного міжнародного права. Суб'єкти і об'єкти права міжнародних організацій. Джерела права міжнародних організацій.

3. Юридична природа міжнародних організацій. Міжнародні організації і державний суверенітет. Міжнародна правосуб'єктність міжнародних організацій. Правова основа створення і функціонування міжнародних організацій. Проблема кодифікації права міжнародних організацій.

4. Організація Об'єднаних Націй. Історія створення і правова природа ООН. Статут ООН. Членство в ООН. Система органів ООН. Генеральна Асамблея. Рада Безпеки. Економічна і

Соціальна Рада. Рада з опіки. Міжнародний Суд. Секретаріат ООН. Питання перегляду Статуту ООН.

5. Спеціалізовані та інші установи системи ООН. Загальна характеристика спеціалізованих установ ООН. Цілі, склад, структура, основні принципи і напрями діяльності: Міжнародної організації праці (МОП), Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), Продовольчої і сільськогосподарської Організації Об'єднаних Націй (ФАО), Організації Об'єднаних Націй в питаннях освіти, науки і культури (ЮНЕСКО), Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ), Організації Об'єднаних Націй по промисловому розвитку (ЮНІДО) та інших установ ООН, які забезпечують співробітництво економічного, соціального, культурного і гуманітарного характеру.

Цілі, склад, структура, основні принципи та напрями діяльності спеціалізованих установ ООН, які забезпечують міжнародне співробітництво в галузі транспорту, зв'язку, охорони природи: Міжнародна організація цивільної авіації (ІКАО), Міжнародна морська організація (ІМО), Міжнародний союз електрозв'язку (МСЕ), Всесвітній поштовий союз (ВПС), Всесвітня метеорологічна організація (ВМО) тощо.

Цілі, склад, структура, основні принципи і напрями діяльності спеціалізованих установ ООН, покликаних забезпечити міжнародне співробітництво в сфері фінансів і кредиту: Міжнародний банк реконструкції і розвитку (МБРР), Міжнародний валютний фонд (МВФ), Міжнародна асоціація розвитку (МАР), Міжнародна фінансова корпорація (МФК), Міжнародний фонд сільськогосподарського розвитку (МФСР).

Організаційно-правові особливості діяльності МАГАТЕ. Автономні організації ООН (ЮНКТАД, ГАТТ/СОТ та ін.) — правові особливості і головні напрями їх діяльності.

6. Регіональні та субрегіональні організації і правова природа їх створення і функціонування: ОБСЄ, Організація Північноатлантичного договору (НАТО), Рада Європи (РЕ), Організація економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР), Європейська асоціація вільної торгівлі (ЄАВТ), Ліга арабських держав (ЛАД), Організація африканської єдності (ОАЄ) – Африканський Союз, Організація ісламської конференції (ОІК), Організація американських держав (ОАД), Асоціація держав Південно-Східної Азії (АСЕАН), Арабський спільний ринок (АСР), Асоціація регіонального співробітництва Південної Азії (СААРК), Східноафриканське товариство (САС), Центральнопівденноафриканський економічний і митний союз (ЮДЕАК), Економічне товариство Західної Африки (КЕАО), Економічне товариство західноафриканських держав (ЕКОВАС), Латиноамериканська економічна система (ЛАФЕС), Латиноамериканська асоціація інтеграції (ЛАІ), «Картахенська угода». Центральнопівденноамериканський спільний ринок (ЦАСР), Карибський спільний ринок (КСР). Відповідність діяльності цих організацій ст.52 Статуту ООН.

7. Роль міжнародних організацій у вирішенні глобальних проблем сучасності.

8. Міжнародні конференції, їх статус, правила процедури. Механізм прийняття рішень. Природа прийнятих ними актів.

Тема 15. Міжнародне морське право

1. Виникнення і розвиток міжнародного морського права. Поняття і головні риси міжнародного морського права як галузі сучасного міжнародного права. Кодифікація і прогресивний розвиток міжнародного морського права. Перша (1958 р.), друга (1960 р.) і третя (1970-1982 рр.) конференції ООН з морського права. Женевські конвенції з морського права 1958 р. Конвенція ООН з морського права 1982 р.

2. Формування і значення основних принципів міжнародного морського права. Міжнародно-правові звичаї у галузі морського права.

3. Міжнародний інституційний механізм у галузі мореплавства й експлуатації ресурсів морських просторів Світового океану (дна морів і океанів, його надр за межами національної юрисдикції). Міжнародна морська організація (ІМО), Міжурядова океанографічна комісія ЮНЕСКО (МОК), Міжнародне гідрографічне бюро. Міжнародна палата з судноплавства. Міжнародний океанографічний інститут. Міжнародний Орган з морського дна і Міжнародний трибунал з морського права .

4. Класифікація морських просторів. Загальні положення про режим морських просторів і правовий статус морських суден. Множинність правових режимів морських просторів. Національне законодавство і морське право. Національність суден і пов'язані з цим правові наслідки. Імунітет державних морських суден. Правовий статус військових кораблів та їх екіпажів.

5. Внутрішні (національні) морські води. Поняття, види і правовий режим внутрішніх морських вод. Затоки і бухти. Внутрішні моря. Історичні затоки. Моря типу затоки (Карське, Лаптевих Східно-Сибірське, Чукотське тощо). Морські порти — закриті і відкриті для заходу іноземних суден: Національне законодавство і міжнародне право про їх правовий статус.

Правове становище іноземних торговельних суден і військових кораблів у внутрішніх водах держави.

6. Територіальні води (територіальне море): поняття та історичний розвиток цього інституту. Ширина територіальних вод у сучасному міжнародному праві і методи її відрахування. Суверенітет прибережної держави як підстава для встановлення в односторонньому порядку правового режиму територіальних вод (з дотриманням права всіх держав користуватися мирним проходом через них.)

Право мирного проходу. Порядок проходу іноземних військових кораблів. Правове становище іноземних суден у територіальних водах. Режим територіального моря відповідно до Конвенції ООН по морському праву 1982 р. Закони і правила прибережної держави щодо мирного проходу.

7. Прилегли зони. Історія виникнення і становлення інституту прилеглих зон. Поняття і види прилеглих зон. Режим прилеглих зон і їх межа згідно з конвенціями 1958 р. і 1982 р. Суверенні права прибережної держави у прилеглий зоні. Види контролю: митний, фіскальний, імміграційний і санітарний.

8. Континентальний шельф. Геологічне і юридичне поняття континентального шельфу. Женевська Конвенція про континентальний шельф 1958 р. та Конвенція ООН по морському праву 1982 р. Визначення межі та режим континентального шельфу. Суверенні права прибережної держави на розвідування і розробку ресурсів шельфу та його надр.

Делімітація континентального шельфу. Комісія по континентальному шельфу. Прокладення підводних кабелів і трубопроводів. Спорудження штучних островів, установок. Правовий статус вод, що покривають континентальний шельф.

9. Виключна (морська) економічна зона. Поняття, правовий статус і ширина. Права, обов'язки і юрисдикція прибережної держави. Права й обов'язки інших, у тому числі тих, що не мають виходу до моря, держав, в цій зоні. Співробітництво прибережних держав і регіональних організацій в такій економічній зоні. Національне законодавство про виключні (морські) економічні зони. Делімітація морських просторів, які утворюють економічні зони держав із протилежними чи суміжними узбережжями. Питання створення і використання штучних островів, споруд і установок, а також захисту і збереження морського середовища. Вирішення спорів щодо живих ресурсів виключної економічної зони.

10. Міжнародно-правовий режим відкритого моря. Поняття та історичний розвиток інституту. Принцип свободи відкритого моря як основа правового режиму відкритого моря. Женевська конвенція про відкрите море 1958 р. Конвенція ООН по морському праву 1982 р. Складові принципи свободи відкритого моря: свобода судноплавства; свобода польотів повітряних суден над відкритим морем; свобода наукових досліджень; свобода прокладати підводні кабелі та трубопроводи на дні відкритого моря; свобода споруджувати штучні острови й інші установки, які не суперечать нормам міжнародного права; свобода рибальства з дотриманням умов щодо збереження живих ресурсів відкритого моря.

Регіональні замкнені та напівзамкнені моря як частини відкритого моря з особливим правовим режимом. Балтійське, Чорне, Японське. Каспійське моря. Перська затока.

Принцип виключної юрисдикції держави прапора судна у відкритому морі. Загальновизнані й такі, що впливають з міжнародного права, винятки з цього принципу.

Імунітет військових кораблів у відкритому морі. Право на огляд у відкритому морі іноземних суден, які не користуються імунітетом, і умови реалізації цього права. Порядок проведення огляду.

Право переслідувати по гарячих слідах і умови його застосування.

Обов'язок подання допомоги тим, хто терпить біду. Боротьба з піратством і актами тероризму у відкритому морі: Норми Женевської конвенції про відкрите море 1958 р.. Конвенція ООН з морського права 1982 р. і Конвенція про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки морського судноплавства 1988 р.

11. Внутрішньоконтинентальні держави та їх право на доступ і користування свободами відкритого моря. Формування і розвиток права внутрішньоконтинентальних держав на вільний доступ до - і від моря. Характер транзиту до моря і від моря. Особливості транзиту осіб, товарів і засобів транспорту. Права прибережних держав при транзиті внутрішньоконтинентальних країн. Експлуатація ресурсів Світового океану внутрішньоконтинентальними державами.

12. Міжнародно-правове поняття і класифікація архіпелагів. Архіпелажні вихідні лінії. Правовий статус архіпелажних вод, повітряного простору над архіпелажними водами, а також дна і його надр. Архіпелажний прохід.

13. Правовий режим міжнародних проток. Загальна характеристика та класифікація проток. Питання про ширину територіальних вод у протоках. Міжнародно-правовий режим найважливіших міжнародних проток Ла-Манш, Берингова, Па-де-Кале, Мозамбікська, Гібралтарська, Флоридська, Сінгапурська, Торресова, Малаккська, Баб-ель-Мандебська, Корейська, Ормузька, Зунд. Режим Чорноморських проток за конвенцією 1936 р. в Монртьо. Правовий статус Балтійських проток. Історичні протоки: Лаптева, Саннікова, Татарська, Гудзонова тощо.

14. Міжнародні канали та їх правовий режим. Кільський, Суецький, Панамський, Коринфський, Сайменський канали. Проекти побудови міжнародних морських тунелів і електростанцій та їх правовий статус.

15. Міжнародний район морського дна і його режим за Конвенцією ООН 1982 р.. Принципи, які регулюють діяльність в Районі. Концепція спільної спадщини людства щодо міжнародного району морського дна. Освоєння ресурсів Району; Міжнародний Орган з морського дна. Проблема демілітаризації морського дна. Договір про заборону розміщення на дні морів і океанів і в його надрах ядерної зброї та інших видів зброї масового знищення 1971 р.

16. Правовий статус штучних об'єктів у Світовому океані.

Тема 16. Міжнародне повітряне право

1. Поняття і зміст міжнародного повітряного права. Міжнародне повітряне право як галузь міжнародного права. Особливості міжнародного повітряного права. Національне законодавство щодо повітряного права. Виключний і повний суверенітет держави над її повітряним простором. Джерела міжнародного повітряного права. Головні принципи міжнародного повітряного права.

2. Історія міжнародного повітряного права. Брюссельська декларація про правовий статус повітроплавання. Гаазька конвенція про закони і звичаї суходільної війни 1899 р. про польоти повітряних куль через кордон. Паризький Міжнародний аеронавтичний конгрес 1889 р. Перші внутрішньодержавні акти про повітряний простір і повітряне сполучення. Створення Міжнародного юридичного комітету авіації (МЮКА). Паризька конвенція 1919 р. Всеамериканська конвенція 1926 р. Варшавська конвенція про уніфікацію деяких правил щодо міжнародних перевезень 1929 р. Римська конвенція про уніфікацію деяких правил щодо попереджувального арешту повітряного судна 1933 р. Чикагська конвенція 1944 р. Женевська конвенція про визнання прав на повітряне судно 1948 р. Конвенції про боротьбу з актами незаконного втручання в діяльність цивільної авіації.

3. Правовий статус повітряного простору. Суверенітет держави на свою територію як основа правового статусу її повітряного простору. Особливості правового режиму повітряного простору над міжнародними протоками, перекритими територіальними водами і архіпелажними коридорами. Відкритий повітряний простір як частина міжнародної території загального користування. Повітряний простір над Антарктидою. Повітряний простір над виключною економічною зоною. Прилеглі повітряні зони.

4. Правовий статус повітряного судна і його екіпажу. Правова класифікація повітряних суден. Національна належність і реєстрація повітряних суден. Право власності на повітряне судно. Польотна готовність повітряного судна. Проблеми юрисдикції щодо цивільних і військових повітряних суден.

Склад екіпажу повітряного судна. Громадянство і основні права і обов'язки членів екіпажу повітряного судна. Вимоги до свідоцтва членів екіпажу. Права і обов'язки командира повітряного судна. Відповідальність членів екіпажу повітряного судна.

5. Правова регламентація та юридична класифікація міжнародних повітряних сполучень. Міжнародно-правові аспекти національних польотів. Поняття міжнародного польоту. Регулярні та нерегулярні міжнародні польоти та їх правове забезпечення. Правова регламентація транзитних польотів. Міжнародно-правові наслідки несанкціонованого польоту. Принцип свободи польотів над відкритим морем.

6. Міжнародний аеропорт. Аеронавігаційні засоби та служби. Поняття статусу міжнародного аеропорту. Прикордонний, митний, валютний і санітарний огляд і контроль. Чикагська конвенція 1944 р. щодо аеропортів. Аеронавігаційні засоби і служби, їх міжнародна стандартизація. Аеронавігаційний збір. Система управління повітряним рухом. Міжнародні регіональні особливості управління повітряним рухом. Правові основи діяльності авіапідприємства. Поняття і види авіапідприємств. Національно-правове і міжнародно-правове регулювання діяльності авіапідприємств. Питання відповідальності авіапідприємств.

7. Правове регулювання комерційної діяльності в міжнародних повітряних сполученнях. Порядок і умови видання дозволу на експлуатацію міжнародних повітряних ліній. Типові угоди про повітряне сполучення. Обсяг перевезень, тарифи та інші умови користування комерційними правами. Комерційні права при нерегулярних міжнародних повітряних сполученнях. Відповідальність за порушення комерційних прав.

Фрахтування і оренда повітряних суден. Повітряне страхування. Комерційні угоди між авіапідприємствами про взаємне надання послуг, комерційне співробітництво і обслуговування, вільне бронювання, обслуговування пасажирів у пунктах стикування рейсів, експлуатацію вантажних ліній, заправлення паливом.

Розподілення обсягу перевезень, тарифи, застосовувані правила перевезень, частота польотів і розклад, генеральний агент, наземне обслуговування, порядок розрахунків, розгляд претензій, відповідальність сторін.

8. Боротьба з актами незаконного втручання в діяльність цивільної авіації. Незаконне захоплення повітряного судна, викрадення повітряного судна, акт, який загрожує безпеці цивільної авіації, повітряне піратство, повітряний тероризм. Міжнародні договори щодо боротьби з актами незаконного втручання в діяльність цивільної авіації. Національні програми.

9. Міжнародні організації в галузі цивільної авіації:

а) міждержавні організації: Міжнародна організація цивільної авіації (ІКАО), Європейська конференція цивільної авіації (ЄКАК), Європейська організація із забезпечення безпеки аеронавігації (Євроконтроль), Африканська комісія цивільної авіації (АФКАК),

Агентство із забезпечення безпеки аеронавігації в Африці і на Мадагаскарі (АСЕКНА), Центральноамериканська організація по обслуговуванню аеронавігації (КОКЕСНА), Латиноамериканська комісія цивільної авіації (ЛАКАК), Рада цивільної авіації арабських країн (КАКАЕ). Загальна характеристика, структура, компетенція, умови членства, порядок прийому, види і юридична сила рішень;

б) неурядові організації: Міжнародна асоціація повітряного транспорту (ІАТА), Міжнародна федерація асоціації пілотів (ІФАЛПА), Міжнародний союз авіаційних страховиків (ПОАІ), Міжнародне товариство авіаційного електрозв'язку (СГТА), Міжнародна асоціація цивільних аеропортів (ІКАА), Інститут повітряного транспорту (ІА), Міжнародна асоціація аеронавтики (ФАІ). Функції, організаційний механізм, головні напрями діяльності;

в) авіапідприємства: Ер-Афрік, САС, АТЛАС, КССЮ тощо.

Тема 17. Міжнародне космічне право

1. Поняття та головні особливості міжнародного космічного права. Особливості міжнародно-правового регулювання космічної діяльності і режиму космічного простору. Роль ООН у формуванні норм міжнародного космічного права. Суб'єкти та об'єкт міжнародного космічного права.

2. Джерела міжнародного космічного права. Договір про принципи діяльності держав з дослідження і використання космічного простору, включаючи Місяць та інші небесні тіла, 1967 року (Договір про космос); Угода про врятування космонавтів, повернення космонавтів і повернення об'єктів, які запущені в космічний простір, 1968 р. (Угода про врятування космонавтів); Конвенція про міжнародну відповідальність за шкоду, заподіяну космічними об'єктами, 1972 р. Конвенція про реєстрацію об'єктів, запущених у космічний простір, 1975 р. Угода про діяльність держав на Місяці та інших небесних тілах, 1979р. (Угода про Місяць). Роль міжнародно-правового звичаю.

3. Міжнародно-правовий режим космічного простору та небесних тіл. Концепція «загальної спадщини людства» в космічному праві. Міжнародне право про діяльність по дослідженню і використанню космічного простору та небесних тіл. Медико-юридичні аспекти діяльності у космосі. Заборона воєнної діяльності у космосі. Запобігання потенційно шкідливим експериментам у космічному просторі. Проблема висотної межі державного суверенітету. Правові питання використання геостационарної орбіти і радіочастотного спектра.

4. Правовий статус космічних апаратів і екіпажів. Поняття космічного об'єкта. Реєстрація космічних об'єктів. Міжнародно-правові засади використання супутників зв'язку. Вивчення і оцінка природних ресурсів Землі з космосу. Конвенція про передачу і використання даних дистанційного зондування Землі з космосу. Метеорологічні та навігаційні супутники. Правовий режим космічних кораблів багаторазового використання і навколосемних космічних станцій. Правовий статус пілотованих космічних об'єктів, які належать міжнародним організаціям. Здійснення юрисдикції і контролю над космічними об'єктами і космонавтами. Право власності на космічні об'єкти.

Міжнародно-правовий статус космонавтів як посланців людства у космос. Права і обов'язки членів космічних екіпажів. Міжнародно-правове забезпечення безпеки космічних екіпажів. Надання допомоги екіпажу космічного корабля на випадок аварії, лиха чи вимушеної посадки. Порядок повернення пілотованих космічних об'єктів, які здійснили посадку на іноземні території.

5. Міжнародно-правова відповідальність за шкоду, заподіяну космічними об'єктами. Держави, міжнародні організації, юридичні та фізичні особи, які здійснюють космічну діяльність як суб'єкти відповідальності згідно з Конвенцією 1972 р. Індивідуальна і солідарна відповідальність. Абсолютна і відносна відповідальність за шкоду, заподіяну при здійсненні космічної діяльності. Політична і матеріальна відповідальність у цій сфері.

6. Проблеми делімітації космічного простору, технічний та політичний критерії її вирішення. Безпідставність зазіхань на окремі сегменти геостаціонарної орбіти деяких екваторіальних держав (Боготська декларація 1976 р.). Правові аспекти дистанційного зондування Землі. Критерії правомірності міжнародного безпосереднього телевізійного мовлення.

7. Міжнародно-правові форми мирного дослідження і використання космічного простору в умовах його демілітаризації. Двосторонні угоди як найбільш поширена юридична форма міжнародного космічного співробітництва. Багатосторонні угоди про співробітництво.

Співробітництво держав у рамках міжурядових космічних організацій. Міжнародна організація морського супутникового зв'язку (ІНМАРСАТ). Міжнародна організація космічного зв'язку «Інтерсупутник», Міжнародна організація зв'язку через штучні супутники Землі (ІНТЕЛСАТ), Європейське космічне агентство (ЄКА), Арабська організація супутникового зв'язку (АРАБСАТ), Міжнародна система «Коспас-Сарсат» для виявлення і врятування потерпілих за допомогою штучних супутників Землі.

Міжнародне співробітництво в рамках неурядових космічних організацій:

Міжнародний комітет по дослідженню космічного простору (КОСПАР), Міжнародна федерація астронавтики. Міжнародна академія астронавтів, Міжнародний інститут космічного права.

Тема 18. Міжнародне економічне право

1. Поняття міжнародного економічного права. Особливості міжнародного економічного права як галузі міжнародного права. Сучасні доктрини міжнародного економічного права. Об'єкт регулювання міжнародного економічного права.

2. Джерела міжнародного економічного права. Роль міжнародних договорів і міжнародних звичаїв у розвитку міжнародного економічного права. Рішення міжнародних організацій. Кодекси поведінки, принципи і керівництво в галузі регулювання міжнародних економічних відносин. Принципи міжнародного економічного права. Національно-правовий механізм регламентації в умовах активної інтеграції світогосподарських зв'язків.

3. Договірний-правовий та Інституційний механізми міжнародних економічних відносин. Історичний розвиток форм міжнародно-правового регулювання міждержавних економічних відносин: договори про торгівлю і мореплавство, угоди про торгівлю і платежі,

угоди про надання економічної і технічної допомоги, про науково-технічне співробітництво та інші двосторонні угоди у цій галузі.

Головні багатосторонні угоди в галузі міжнародних економічних відносин. ООН в системі міжнародних економічних організацій. Генеральна угода про тарифи і торгівлю (ГАТТ/СОТ). Міжнародні організації в галузі торгівлі окремими товарами. Конвенція ООН про договори міжнародної купівлі-продажу товарів (1980 р.).

Регіональні економічні комісії ООН і регіональні міжнародні економічні організації.

4. Питання суб'єктів міжнародного економічного права. Держава як суб'єкт міжнародного економічного права. Особливості суб'єктивних прав і обов'язків міжнародних організацій. Міжнародно-правове регулювання діяльності транснаціональних корпорацій, фізичних і юридичних осіб у сфері міжнародно-економічних відносин.

5. Примусові заходи в міжнародних економічних відносинах. Визначення змісту примусових заходів. Правова природа упереджувальних примусових заходів, відповідальності й економічних санкцій.

6. Проблема встановлення нового міжнародного економічного порядку і створення системи міжнародної економічної безпеки. Декларація про встановлення нового міжнародного економічного порядку від 1 травня 1974 р. і Хартія економічних прав і обов'язків держав від 12 грудня 1974 р. Паризька хартія для нової Європи від 21 листопада 1990 р. (розділ про економічне співробітництво). Діяльність Економічного і соціального комітету Європейського Союзу.

Тема 19. Міжнародно-правова охорона навколишнього середовища

1. Поняття «охорона навколишнього середовища». Проблема охорони навколишнього середовища в сучасних міжнародних відносинах. Форми співробітництва держав у галузі охорони навколишнього середовища. Джерела міжнародно-правової охорони навколишнього середовища. Поняття й особливості міжнародного права навколишнього середовища як галузі сучасного загального міжнародного права. Головні принципи міжнародно-правової охорони навколишнього середовища. Всесвітня стратегія охорони природи 1980 р. Всесвітня хартія природи 1982 р. Конвенція про заборону воєнного чи будь-якого іншого ворожого використання засобів впливу на природне середовище 1977 р.

2. Інституційний механізм міжнародно-правової охорони навколишнього середовища. Міжнародні конференції як традиційна форма співробітництва держав в галузі охорони навколишнього середовища.

Стокгольмська конференція ООН з проблем охорони навколишнього середовища 1972 р. Декларація, план заходів і організаційно-фінансові рішення Стокгольмської конференції. Міжнародні форуми з питань охорони навколишнього середовища після Стокгольмської конференції 1972 р. Декларація Ріо-де-Жанейро 1992 р.

Програма ООН з охорони навколишнього середовища (ЮНЕП). Цілі, принципи і функції ЮНЕП. Компетенція, структура, головні напрями та форми діяльності ЮНЕП. Діяльність ІМО, ФАО, ЮНЕСКО та інших міжнародних організацій в галузі охорони

навколишнього середовища. Неурядові міжнародні організації у галузі охорони навколишнього середовища.

3. Міжнародно-правова охорона Світового океану. Лондонська конвенція по запобіганню забруднення моря нафтою 1954 р., поправки до неї 1962, 1969 і 1971 рр., Конвенція про запобігання забруднення моря скиданням відходів та інших матеріалів 1972 р. Конвенція 1969 р. про втручання у відкритому морі у випадках аварій, які спричинюють забруднення моря нафтою, і цивільної відповідальності за шкоду, заподіяну забрудненням нафтою. Конвенція про рибальство й охорону живих ресурси відкритого моря 1958 р., Міжнародна конвенція про регулювання китобійного промислу 1946 р. та ін.

4. Міжнародно-правова охорона земельних та інших ресурсів суходолу. Міжнародне співробітництво в боротьбі з запустеленням. Міжнародно-правова охорона рослинного і тваринного світу. Конвенція про водно-болотні угіддя 1971 р. Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, які знаходяться під загрозою зникнення 1973 р. Міжнародно-правова охорона суходільних вод, рік, озер, каналів, підземних вод, льодовиків тощо. Створення Дунайського біосферного заповідника у 1998р. Міжнародно-правова охорона навколишнього середовища Арктики та Антарктики. Конвенція про збереження морських живих ресурсів Антарктики 1980 р.

5. Міжнародно-правова охорона атмосфери Землі та космічного простору. Міжнародно-правові основи, структура і засоби охорони атмосфери Землі та космічного простору. Конвенція про транскордонне забруднення повітря на великі відстані 1979 р., Конвенція про озоновий шар 1985 р.

Тема 20. Право міжнародної безпеки

1. Забезпечення миру не воєнними, а політичними засобами як вимога, продиктована реаліями ядерно-космічного віку. Вплив цих реалій на становлення концепції всеосяжної системи міжнародної безпеки. Роль міжнародного права у створенні та реалізації системи міжнародної безпеки.

2. Поняття і характерні особливості права міжнародної безпеки. Право міжнародної безпеки як галузь сучасного загального міжнародного права. Джерела права міжнародної безпеки. Основні та спеціальні принципи. Універсальна і регіональні системи міжнародної безпеки і забезпечення примату права в політиці. Суверенітет на сучасному етапі.

3. Універсальні та регіональні організації і угоди, їх роль у зміцненні системи міжнародної безпеки. Правові основи взаємодії між регіональними організаціями і ООН. Організація з безпеки і співробітництва в Європі. Становлення інституційного механізму забезпечення безпеки в Європі. Концепція «загальноєвропейського дому». Проблема забезпечення колективної безпеки держав Азії і Африки. ОАД і колективна безпека країн-членів.

Засоби забезпечення міжнародної безпеки. Індивідуальна самооборона. Колективна самооборона. Система колективної безпеки відповідно до ст.51 Статуту ООН.

4. Значення постійного нейтралітету і політики неприєднання як засобів обмеження і зменшення небезпеки війни. Правове становище постійно нейтральних і держав, які не

приєднались до існуючих військово-політичних блоків і систем. Створення без'ядерних і нейтральних зон. Договори: Вашингтонський про Антарктику 1959 р., Тлателолко 1967 р., Раротонга 1985 р. Декларація про державний суверенітет України і програма становлення постійно нейтральної, позаблокової, без'ядерної держави.

5. Роззброєння і обмеження зброї як матеріальна гарантія міжнародної безпеки у воєнній галузі. Роззброєння як принцип сучасного міжнародного права. Регулювання озброєння і плани роззброєння відповідно до Статуту ООН. Механізм роззброєння в рамках ООН: Комісія ООН з роззброєння; розгляд цієї проблематики на щорічних і спеціальних сесіях Генеральної Асамблеї; Конференція (Комітет) з роззброєння як орган, що функціонує в Женеві (Швейцарія) поза рамками ООН.

Програми роззброєння: часткова і всеосяжна. Укладення договору про всеосяжне і повне роззброєння як кінцева мета всіх зусиль міжнародного товариства в галузі контролю за озброєнням.

6. Головні чинні міжнародно-правові акти щодо роззброєння чи скорочення зброї: Московський договір 1963 р. про заборону випробування ядерної зброї в атмосфері, в космічному просторі і під водою; Договір про нерозповсюдження ядерної зброї 1968 р.; Договір про заборону розміщення на дні морів і океанів і в його надрах ядерної зброї та інших видів зброї масового знищення 1970 р.; Конвенція про заборону розробки, виробництва і накопичення запасів бактеріологічної (біологічної) і токсичної зброї і про його знищення 1972 р.; Конвенція про заборону воєнного чи будь-якого іншого ворожого використання засобів впливу на природне середовище 1978 р.; Конвенція про заборону чи обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї, які можуть вважатися такими, що завдають надмірних пошкоджень, чи такі, що мають невибіркову дію 1981 р.; Договір про РСМД 1987 р. Обмеження і скорочення стратегічної наступальної зброї. Заходи по попередженню раптового нападу. Договір між СРСР і США про скорочення і обмеження стратегічної наступальної зброї. Договір про звичайні збройні сили в Європі, Протокол Народи, глав держав-членів СНД і Угода цих держав про порядок їх ратифікації, схвалення і виконання 1992 р.

Законодавчі акти України з питань військової сфери і державної безпеки.

7. Боротьба за встановлення нового міжнародного економічного порядку. Правові аспекти правового статусу і діяльності ТНК. Концепція міжнародної економічної безпеки.

8. Боротьба за встановлення нового міжнародного інформаційного порядку.

9. Правові моделі вирішення глобальних проблем людства. Міжнародне право на розвиток.

10. Правові питання екологічної безпеки.

11. Міжнародне співробітництво в гуманітарній і культурній галузях як складова частина системи міжнародної безпеки.

Тема 21. Міжнародне співробітництво в боротьбі зі злочинністю

1. Поняття міжнародного кримінального права та його структура. Поняття злочинів міжнародного характеру як основного об'єкта співробітництва держав із запобігання таким

злочинам і покаранню осіб, які їх вчинили. Відмінність злочинів міжнародного характеру від звичайної кримінальної злочинності і власне міжнародних злочинів. Критерії розмежування.

2. Форми міжнародного співробітництва держав у боротьбі зі злочинністю. Міжнародні органи і конференції по боротьбі зі злочинністю; розгляд різних аспектів проблеми запобігання і припинення злочинів, які посягають на національний і міжнародний правопорядок, на сесіях Генеральної Асамблеї ООН, у рамках діяльності Економічної і Соціальної Ради тощо; Комітет по попередженню злочинності і боротьбі з нею (КПЗБ) як допоміжний орган ЕКОСОП; Конгреси ООН з попередження злочинності і поведження з правопорушниками; Відділ Секретаріату ООН з кримінального правосуддя і попередження злочинності; Міжнародна організація кримінальної поліції (Інтерпол) її структура і функції; Спеціальний комітет ООН з міжнародного тероризму. Статут Міжнародного кримінального суду ООН.

3. Головні напрями співробітництва держав у боротьбі зі злочинністю:

а) злочини, які завдають шкоди мирному співробітництву і безпеці держав:

— міжнародний тероризм — особливий вид злочинів міжнародного характеру. Конвенція про запобігання та покарання злочинів проти осіб, які користуються міжнародним захистом, у тому числі дипломатичних агентів 1973 р. Проблеми міжнародно-правової регламентації відповідальності за найманство; Міжнародна конвенція про боротьбу із захопленням заручників, 1979 р.; Європейська конвенція про боротьбу з тероризмом, 1977 р.;

— викрадення літаків. Боротьба з незаконним захопленням повітряних суден й іншими незаконними актами, спрямованими проти безпеки цивільної авіації. Гаазька конвенція 1970 р. і Монреальська конвенція 1971 р. Вашингтонська конвенція по запобіганню і покаранню актів тероризму, що набувають форми злочину проти осіб, і пов'язаними з цим вимогами, які мають міжнародний характер, 1971 р. Двосторонні конвенції по запобіганню викрадення повітряних суден, укладені Україною з іншими державами;

— незаконне радіомовлення і телепередачі. Міжнародна конвенція електрозв'язку 1965 р. Європейська угода про попередження радіопередач, які ведуться не з національної території;

б) злочини, які завдають шкоди економічному і соціально-культурному розвитку держав і народів:

— розповсюдження наркоманії і незаконна торгівля наркотиками. Боротьба з незаконним виробництвом і розповсюдженням наркотичних засобів і психотропних речовин. Єдина конвенція про наркотичні засоби 1961 р. зі змінами до неї 1972 р. Конвенція про психотропні речовини 1971 р.; Конвенція ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин 1988р.;

— контрабанда і нелегальна еміграція. Законодавство України про контрабанду. Проблеми боротьби з нелегальною еміграцією та імміграцією;

— підробка грошей і цінних паперів. Женевська конвенція по боротьбі з підробкою грошових знаків 1929 р.;

— зазіхання на національно-культурну спадщину народу. Пакт Реріха. Гаазька (1954 р.) конвенція про захист культурних цінностей на випадок збройного конфлікту і протокол до неї;

в) злочини, які завдають шкоди особистому і державному майну, моральним цінностям:

— рабство і работоргівля, подібні до них звичаї. Нові форми работоргівлі. Торговля жінками і дітьми. Конвенція про рабство 1926 р. зі змінами 1953.

Додаткова Конвенція про скасування рабства, работоргівлі й інститутів та звичаїв, подібних до рабства, 1956 р. Конвенція МОП №29 щодо примусової і обов'язкової праці 1930 р. Міжнародна конвенція про припинення торгівлі жінками і дітьми 1921 р. Конвенція про боротьбу з торгівлею людьми і експлуатацією проституції третіми особами 1950р.

— піратство. Характерні риси піратства. Піратство у відкритому морі та в повітряному просторі над ним. Неонська угода 1937 р. Визначення піратства в Конвенції про відкрите море 1958 р. Питання про піратство в Конвенції по морському праву 1982 р.;

— розповсюдження порнографії. Паризька угода 1910 р. Міжнародна конвенція про припинення обігу порнографічних видань і торгівлі ними 1923 р.;

г) інші злочини міжнародного характеру:

— розрив чи пошкодження підводного кабелю. Міжнародна конвенція по охороні підводних телеграфних кабелів 1884 р.;

— зіткнення морських суден і подання допомоги на морі. Брюссельська конвенція для об'єднання деяких правил щодо зіткнення суден 1910 р.; Конвенція 1958 р. про відкрите море; Конвенція ООН з морського права 1982 р.; Конвенція про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки морського судноплавства, 1988 р.;

— злочини, які вчинені на борту повітряного судна. Токійська конвенція про злочини і деякі інші факти, вчинені на борту повітряного судна 1963 р.

4. Двосторонні угоди про правову допомогу, укладені Україною із зарубіжними державами. Встановлення юрисдикції держави над злочинами міжнародного характеру — випадки і підстави. Багатостороння Конвенція про передачу осіб, засуджених до позбавлення волі, для відбування покарання в державі, громадянами якої вони є, від 1978 р.

5. Видача (екстрадиція) злочинців, поняття та умови видачі. Суб'єкти видачі. Склад злочинів, які тягнуть за собою видачу. Правові підстави для видачі чи відмови в ній. Процедура видачі. Мотиви злочину і проблема «видачі чи надання притулку». Видача осіб, які скоїли злочини міжнародного характеру, як альтернативна процедура, передбачена переліченими вище конвенціями 1970, 1971, 1973, 1979 рр. Застосування вказаних засад (кримінального переслідування по закону утримуючої держави або ж видача звинувачуваного іншій заінтересованій державі) як фактор, що забезпечує невідворотність покарання у справах про злочини міжнародного характеру.

Міжнародні кримінальні суди та трибунали: поняття, структура, юрисдикція, суб'єкти, принципи діяльності, порядок провадження справ.

Тема 22. Міжнародне гуманітарне право

1. Поняття міжнародного гуманітарного права. Характерні риси міжнародного гуманітарного права як галузі сучасного загального міжнародного права. Суб'єкти і об'єкт міжнародного гуманітарного права. Джерела міжнародного гуманітарного права.

2. Збройні конфлікти в сучасному світі та їх класифікація. Поняття агресії як найтяжчого міжнародного злочину. Історія вироблення визначення агресії. Зміст і види агресивних акцій.

3. Принципи гуманізації як концентроване відображення завдань міжнародного права в умовах збройної боротьби в усіх її проявах. Складові цього принципу:

Недопустимість застосування варварських і нелюдських засобів ведення збройної боротьби; захист жертв війни цивільних об'єктів; однакове поводження з учасниками збройної боротьби і заборона їх дискримінації; чесність і добросовісність у виборі методів, які використовуються в ході воєнних дій; відповідальність учасників збройних конфліктів за воєнні злочини. Декларація Мартенса, її зміст і значення.

4. Учасники збройних конфліктів за класифікацією Додаткових протоколів I та II 1977 р. до Женевських конвенцій 1949 р.

Комбатанти □ поняття і коло осіб, яких воно охоплює. Права і обов'язки комбатантів. Умови розповсюдження статусу комбатантів на партизанів, добровольців, учасників національно-визвольних рухів тощо.

Некомбатанти: мирне населення і особи, зі складу деяких категорій збройних сил. Спеціальний правовий статус медичного та духовного персоналу збройних сил воюючих сторін. Поводження з найманцями, шпигунами, вивідачами.

5. Початок війни і його правові наслідки. Юридична кваліфікація факту оголошення війни чи неоголошення війни при вже розпочатих воєнних діях. Стан війни і доля дипломатичних і консульських відносин, договірних зв'язків. Питання про власність під час війни. Правовий статус іноземців під час війни. Інтернування.

Нейтральні держави і держави, що не воюють: права й обов'язки.

6. Театр війни. Нейтралізовані і демілітаризовані території. Статус відкритого міста.

7. Закони і звичаї війни. Засоби і методи ведення суходільної, морської і повітряної воєн в умовах їх правомірності.

Недопустимість ведення воєнних дій проти мирного населення. Заборона чи обмеження певних видів звичайної зброї і абсолютна протиправність застосування зброї масового знищення.

Військові хитрощі і акти віроломства — правова оцінка. Військові розвідники. Вивідачі. Парламентери.

8. Режим воєнної окупації — поняття і умови його здійснення. Захист цивільного населення під час війни, у тому числі в умовах воєнної окупації. Обов'язки окупаючої держави. Заборона депортації. Захист культурних цінностей під час війни.

9. Режим військового полону. Міжнародно-правові акти, які його визначають. Коло осіб, які користуються статусом військовополонених.

Режим поранених і хворих із складу збройних сил в суходільній і морській війнах.

10. Закінчення воєнних дій чи їх тимчасове призупинення — правові питання; припинення стану війни та його наслідки.

Форми і засоби призупинення воєнних дій і припинення стану війни.

11. Міжнародно-правова відповідальність держави за розв'язання і ведення агресивної війни. Міжнародна кримінальна відповідальність індивіда за воєнні злочини і злочини проти людства. Статути і вироки Нюрнберзького і Токійського воєнних трибуналів, військових трибуналів по Югославії та Руанді. Міжнародна конференція (Рим, 18 липня 1998 р.), яка схвалила Статут Міжнародного кримінального Суду ООН.

12. Діяльність України з імплементації основних положень гуманітарного права. Закони України "Про символіку Червоного Хреста і Червоного Півмісяця в Україні" 1999р. та "Про Товариство Червоного Хреста України" 1992 р. Створення Міжвідомчої Комісії з питань імплементації гуманітарного права в Україні.

«ПРАВО ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ»

Тема №23. Поняття, структура та джерела права Європейського Союзу

1. Поняття та структура права Європейського Союзу. Юридична та соціальна сутність права ЄС та ознаки які його характеризують. Понятійно-категоріальний апарат: співвідношення понять «право ЄС», «європейське право», «право Європейських Співтовариств» та «наднаціональне право». Поняття «комунітарного права» та його місце в системі права ЄС.

2. Поняття, риси, структура та система права Європейського Союзу. Поняття та система джерел права Європейського Союзу та їх специфіка. Особливості джерел права Європейського Союзу. Система джерел права Європейського Союзу. Класифікація джерел права ЄС за сферою застосування, способом прийняття та за юридичною силою.

4. Джерела первинного права ЄС та їх система. Юридична природа джерел первинного права ЄС. Джерела вторинного права ЄС та їх система. Регламент в системі джерел вторинного права ЄС. Порядок дії регламенту в праві ЄС. Директива як джерело вторинного права ЄС. Пряма та непряма дія директив в праві ЄС. Рішення, рекомендації та висновки як джерела вторинного права ЄС. Рішення Суду ЄС в системі джерел права ЄС. Міжнародний договір як джерело права ЄС. Принципи права ЄС як джерела права Європейського Союзу.

Тема №24. Історія становлення та розвитку права ЄС

1. Історичні передумови становлення права ЄС. Основні етапи еволюції розвитку права ЄС. План Шумана – Моне 1950 р. та втілення в ньому ідеї єдиної Європи. Поняття та сутність «комунітарного методу» та його складові частини (федеративна мета, поступовість інтеграції, обмеження державного суверенітету, створення наднаціональних органів).

2. Паризький договір 1951 р. та створення Європейського об'єднання вугілля та сталі. Римські договори 1957 р. та створення Європейського економічного співтовариства та Європейського співтовариства з атомної енергії. Договір про злиття 1965 р. та завершення процесу створення єдиних керівних органів Європейських Співтовариств. Єдиний європейський акт 1986 р. та реформа правових основ Співтовариств.

3. Маастрихтський договір 1992 р. та створення Європейського Союзу. Структура та правова природа Європейського Союзу згідно Маастрихтського договору. Амстердамський договір 1997 р.: причини підписання, порядок підготовки та вступ в силу. Зміни в правовому статусі Європейського парламенту та інших інститутів Союзу. Конференція щодо інституційної реформи та прийняття Ніццького договору 2001 року.

4. Функціонування та розвиток права Європейського Союзу на сучасному етапі. Лаакенська декларація та прийняття європейським конвентом проекту Договору, котрий встановлює Конституцію для Європи 2004 р. Зміст та структура проекту Договору, котрий встановлює Конституцію для Європи та проблеми його ратифікації державами-членами ЄС. Лісабонський договір 2007 р. та його особливості. Юридична природа та правосуб'єктність ЄС згідно Лісабонського договору. Ліквідація системи «трьох опор» та створення єдиного правопорядку ЄС. Види компетенції ЄС згідно Лісабонського договору.

Тема №25. Інституційний механізм Європейського Союзу

1. Поняття структура та особливості інституційного механізму ЄС. Класифікація інститутів Європейського Союзу. Принципи функціонування системи інститутів Європейського Союзу. Принцип субсидіарності та пропорційності. Принцип інституційної рівноваги. Принцип лояльного співробітництва інститутів ЄС. Реформування інституційної системи Європейського Союзу на сучасному етапі.

2. Правовий статус Європейського Парламенту в системі органів ЄС. Порядок формування та внутрішня структура Європейського Парламенту. Процедура прийняття рішень Європейським Парламентом. Компетенція Європейського Парламенту та порядок її реалізації. Бюджетні та контрольні повноваження Європейського Парламенту. Консультативні повноваження Європейського Парламенту. Порядок прийняття спільних рішень Європейським Парламентом та іншими інститутами ЄС.

3. Комісія ЄС в системі органів Європейського Союзу. Порядок формування та склад Комісії ЄС. Структура Комісії ЄС: Президент Комісії, комісари, генеральні директори та спеціальні служби. Основні функції та повноваження Комісії ЄС. Компетенція щодо розслідування правопорушень та накладання штрафів. Компетенція у сфері міжнародних відносин. Участь Комісії ЄС у законодавчому та бюджетному процесах ЄС.

4. Рада Європейського Союзу в системі інститутів ЄС. Порядок формування та функціонування Ради Європейського Союзу. Структура Ради ЄС. Комітет постійних представників. Спеціальні комітети та робочі групи. Генеральний секретаріат. Процедура прийняття рішення Радою Європейського Союзу. Законодавчі, бюджетні та контрольні повноваження Ради Європейського Союзу.

5. Європейська Рада та її місце в системі органів Європейського Союзу. Склад та порядок формування Європейської Ради. Президент Європейської Ради. Організація роботи та прийняття рішень Європейською Радою. Основні функції та повноваження Європейської Ради.

6. Рахункова палата в системі інститутів ЄС. Порядок формування та функціонування Рахункової палати. Організація роботи та порядок прийняття рішень Рахункової палати.

Європейський Центральний Банк та його місце в системі інститутів ЄС. Компетенція та порядок прийняття рішень Європейським Центральним Банком.

7. Консультативні органи Європейського Союзу. Економічний та соціальний комітет. Комітет регіонів.

Тема №26. Судова система Європейського Союзу

1. Еволюційний розвиток судової системи ЄС. Поняття та внутрішня будова судової системи ЄС. Ланки судової системи ЄС: Європейський Суд справедливості, суд I інстанції, суди спеціальної юрисдикції (судові палати). Основні принципи організації та функціонування судової системи ЄС та їх види. Принципи самостійності судової влади та принципи вільного доступу до правосуддя як основоположні засади судової системи ЄС.

2. Правові засади функціонування та юрисдикція Європейського Суду справедливості. Процедури реалізації юрисдикції Суду ЄС. Провадження щодо забезпечення примусового виконання зобов'язань (ст.258-260 ДФЄС). Провадження по справах про скасування нелегітимних нормативних актів ЄС (ст. 263 ДФЄС). Преюдиційні провадження по розгляду справ за запитами національних судів (ст. 267 ДФЄС).

3. Правотворча діяльність Європейського Суду справедливості. Природа рішень Суду Європейського Союзу. Вплив рішень Суду ЄС на право та інститути ЄС. Прецедентний характер рішень Суду ЄС. Правотворча, правозастосовна та правотлумачна практика Суду ЄС. Роль Суду ЄС та національних судів у становленні правопорядку ЄС. Конституційні засади функціонування права ЄС та значення Суду ЄС в забезпеченні їх стабільності та розвитку. Взаємозв'язок та взаємодія судових органів ЄС із судовими органами держав-членів.

Тема №27. Право внутрішнього ринку ЄС

1. Поняття внутрішнього ринку у праві Європейського Союзу. Основоположні принципи права внутрішнього ринку права ЄС та їх зміст. Принцип вільного руху товарів в Європейському Союзі. Заборона митних зборів та еквівалентних їм платежів. Заборона дискримінаційного внутрішнього оподаткування. Заборона прямої і не прямої дискримінації. Заборона непрямого захисту через оподаткування. Заборона дискримінаційних технічних та фізичних торговельних обмежень. Заборона кількісних обмежень. Заходи вибіркового та загального застосування. Винятки із заборон встановлені статтями 34 і 35 ДФЄС.

2. Принцип вільного руху осіб в Європейському Союзі. Правові засади вільного руху працівників в рамках ЄС. Правовий статус робітників-мігрантів в ЄС. Свобода пересування непрацюючих осіб в ЄС. Виключення із принципу вільного пересування осіб в ЄС. Правове забезпечення рівних можливостей при пошуку роботи особами в ЄС. Застосування застережень про публічний порядок щодо принципу вільного руху осіб в ЄС.

3. Принцип вільного руху послуг в рамках ЄС. Правові засади вільного руху послуг в рамках ЄС. Правове регулювання пересування особи на територію іншої країни-члена ЄС з метою надання або отримання послуг. Обмеження та винятки з принципу вільного руху послуг в ЄС.

4. Принцип вільного руху капіталів в рамках ЄС. Правові засади вільного руху капіталів в рамках ЄС. Поняття та розмежування термінів «вільний рух капіталів» та «вільний рух платежів» в праві ЄС. Обмеження та винятки з принципу вільного руху капіталів в ЄС. Свобода внутрішнього ринку ЄС та треті країни.

Тема №28. Україна та Європейський Союз: правові основи співробітництва

1. Історія розвитку відносин між Україною та Європейським Союзом. Правові засади співробітництва між Україною та Європейським Союзом. Організаційно-правові механізми співпраці між Україною та Європейським Союзом. Гармонізація та адаптація законодавства України до права Європейського Союзу.

2. Угода про партнерство та співробітництво між Європейським Союзом та Україною (УПС). Інституційно-правовий механізм співпраці між Україною та Європейським Союзом в рамках УПС. Структура та основні напрямки співпраці між Україною та Європейським Союзом згідно УПС.

3. Правові інструменти співпраці України з Європейським Союзом на сучасному етапі. Політика сусідства та Східного партнерства Європейського Союзу щодо України. Угода про асоціацію між Україною та ЄС. Загальна характеристика Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Засади створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі між Україною та ЄС. Двосторонні органи асоціації Україна-ЄС. Механізм імплементації Угоди про асоціацію в Україні.

Тема 1. Джерела для підготовки.

1. Міжнародне публічне право: Підручник. – 2-ге вид. / за ред. В.М. Репецького. – К., 2012. – 437 с.
2. Каламкарян Р.А., Мигачев Ю.И. Международное право: Курс лекцій. – М., 2009. – 448 с.
3. Международное право: Учебник / Отв. ред. Ю.М. Колосов, В.И. Кузнецов. – М. – 1995. – 608 с.
4. Міжнародне право (основи теорії) / за ред. Буткевича В.Г. К., 2002. – 608 с.
5. Міжнародне право (основні галузі) / за ред. Буткевича В.Г. К., 2004. – 816 с.
6. Міжнародне право / за ред. Буроменського М.В. К., 2005. – 336 с.
7. Черкес М.Ю. Міжнародне право: Підручник. – К., 2004. – 292 с.

Тема 2. Джерела для підготовки.

1. Баскин Ю.Я., Фельдман Д.И. История международного права. М., 1990. – 205 с.
2. Буткевич О.В. Історія міжнародного права: підручник. – К., 2013. – 416 с.
3. Буткевич О.В. Міжнародне право Стародавнього світу. – К., 2004. – 864 с.
4. Задорожній О.В. Генеза міжнародної правосуб'єктності України: монографія. – К., 2014. – 688 с.

Тема 4. Джерела для підготовки.

1. Міжнародне публічне право: Підручник. — 2-ге вид., стер. / За ред. В.М. Репецького. — К., 2012. — с.92-107.
2. Буткевич В. Г., Мицик В. В., Задорожній О. В. Міжнародне право. Основи теорії: Підручник / За ред. В. Г. Буткевича. - К.: Либідь, 2002. — С. 108-143.
3. Міжнародне право: навч. посібник / За ред. М.В. Буроменського. — К.: Юрінком Інтер, 2006. — с.43-54
4. Гердеген М. Міжнародне право / Матіас Гердеген / Пер. з німецької. — К.: «К.І.С.», 2011. — с.135-200.
5. Лукашук И.И. Международное право. Общая часть: учеб. для студ. юрид. фак. и вузов / И.И. Лукашук. — Изд.3-е, перераб и доп. — М.: Волтерс Клувер, 2008. — с.17-22
6. Shaw M. N. International Law / M. N. Shaw; Sixth edition.: Cambridge University Press, 2008 — p.69-128
7. Anthony Aust. Handbook of International Law / Anthony Aust; Cambridge University Press, 2005 — p.5-13
8. Malanczuk P. Akehurst's Modern Introduction to International Law / Peter Malanczuk; Seventh revised edition, London and New York: Routledge, 2002. — p.35-62
9. Віденська конвенція про право міжнародних договорів 1969 р. // http://zakon0.rada.gov.ua/rada/show/995_118
10. Віденська конвенція про право договорів між державами і міжнародними організаціями чи між міжнародними організаціями 1986 р. // http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_a04
11. Статут Міжнародного Суду ООН // http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_010
12. Положение о Комиссии международного права 1947 г. // Действующее международное право. В 3-х томах. — М., 1996. — Т.1. — С. 58-64.

Тема 5. Джерела для підготовки.

1. Міжнародне публічне право: Підручник. — 2-ге вид., стер. / За ред. В.М. Репецького. — К., 2012. — с.58-69.
2. Буткевич В. Г., Мицик В. В., Задорожній О. В. Міжнародне право. Основи теорії: Підручник / За ред. В. Г. Буткевича. - К.: Либідь, 2002. — С. 191-244.
3. Гердеген М. Міжнародне право / Матіас Гердеген / Пер. з німецької. — К.: «К.І.С.», 2011. — с.255-308.
4. 5.Лукашук И.И. Международное право. Общая часть: учеб. для студ. юрид. фак. и вузов / И.И. Лукашук. — Изд.3-е, перераб и доп. — М.: Волтерс Клувер, 2008. — с.296-324.
5. Lowe V. The United Nations and the Principles of International Law: Essays in Memory of Michael Akehurst / Vaughan Lowe, Colin Warbrick. : Routledge, 1994 — 266 p.
6. Устав Организации Объединённых Наций 1945 г. // Действующее международное право. Т.1. — М., 1996. —с.7-33.

7. Декларация о принципах международного права, касающихся дружественных отношений и сотрудничества между государствами в соответствии с Уставом Организации Объединенных Наций от 24 октября 1970 года) // Действующее международное право. Т. 1.- М. – С. 65 - 73.
8. Заключний акт Наради з безпеки і співробітництва у Європі від 1.08.1975 // Офіційний вісник України від 11.02.2005 р., № 4, стор. 403, стаття 266.
9. Декларация тысячелетия Организации Объединенных Наций. Принята резолюцией 55/2 Генеральной Ассамблеи от 8 сентября 2000 года [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/summitdecl.shtml
10. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. – К.: Преса України, 1997.

Тема 7. Джерела для підготовки.

1. О'Коннелл Д.П. Правопреемство государств. – М., 1957. – 589 с.
2. Віденська конвенція про правонаступництво держав стосовно договорів 1978 р. // http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_185
3. Віденська конвенція про правонаступництво держав щодо державної власності, державних архівів і державних боргів 1978 р. // http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_072
4. Закон України «Про правонаступництво України» від 12 вересня 1991 р. // <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1543-12>
5. Угода про правонаступництво щодо державних архівів колишнього СРСР 1992р. // http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/997_704
6. Угода про розподіл всієї власності колишнього СРСР за кордоном 1992 р. // http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/997_022

Тема 8. Джерела для підготовки.

1. Міжнародне публічне право: Підручник. – 2-ге вид. / за ред. В.М. Репецького. – К., 2012. - 437 с.
2. Каламкьян Р.А., Мигачев Ю.И. Международное право: Курс лекцій. – М., 2009. – 448 с.
3. Международное право: Учебник / Отв. ред. Ю.М. Колосов, В.И. Кузнецов. – М. – 1995. – 608 с.
4. Міжнародне право (основи теорії) / за ред. Буткевича В.Г. К., 2002. – 608 с.
5. Міжнародне право (основні галузі) / за ред. Буткевича В.Г. К., 2004. – 816 с.
6. Міжнародне право / за ред. Буроменського М.В. К., 2005. – 336 с.
7. Черкес М.Ю. Міжнародне право: Підручник. – К., 2004. – 292 с.
8. Договір про Антарктику 1959 р. // http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_224
9. Заключительный акт Совещания по безопасности и сотрудничеству в Европе 1975 г. // <http://www.osce.org/ru/mc/39505?download=true>
10. Декларация о неприкосновенности границ от 7 августа 1993 г. // <http://docs.cntd.ru/document/1900112>

11. Конвенція про режим судноплавства на Дунаї 1948 р. // http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_175
12. Договір о Шпицбергене 1920 г. // http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/998_112
13. Закон України «Про державний кордон України» від 4.11.1991 р. // <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1777-12>

Тема 9. Джерела для підготовки.

1. Декларация о территориальном убежище от 4 декабря 1967 г. // http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/territorial_asylum.shtml
2. Європейська конвенція про громадянство 1997 р. // http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_004
3. Конвенция о гражданстве замужней женщины от 20 февраля 1957 г. // <http://constitution.garant.ru/act/right/megdunar/2540284/>
4. Конвенция о сокращении случаев многогражданства и о воинской повинности в случаях многогражданства от 6 мая 1963 г. // http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_302
5. Конвенция о статусе апатридов от 28 сентября 1954 г. // http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_232
6. Конвенция о статусе беженцев от 28 июля 1951 г. // http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_011
7. Конвенция регулирующая некоторые вопросы, связанные с коллизией законов о гражданстве от 12 апреля 1930 г. // http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_218
8. Конвенция о сокращении безгражданства, от 30 августа 1961 г. // http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/statelessness.shtml
9. Устав Управления Верховного комиссара ООН по делам беженцев // http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/unhcr_statute.shtml
10. Протокол, касающийся статуса беженцев: Принят 31 января 1967 г. // http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/refugees_prot.shtml
11. Закон України «Про громадянство України» від 18 січня 2001 року.
12. Закон України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» від 22 вересня 2011 року.
13. Міжнародне публічне право: підручник / В. М. Репецький, В. М., Лисик, М. М. Микієвич [та ін.]; за ред. В. М. Репецького. – 2-ге вид., стер. – К.: Знання, 2012. – 437 с.
14. Устав Организации Объединённых Наций 1945 г. // Действующее международное право. Т.1. – М., 1996. –с.7-33.
15. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 // http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_015
16. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права // http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_043
17. Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права // http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_042

18. Європейська конвенція про захист прав людини // http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004
19. Конвенція ООН проти катувань та інших жорстоких нелюдських або таких, що принижують гідність видів поведження і покарання // http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_085
20. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації // http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_105
21. Африканська хартія прав людини 1981 // <https://www1.umn.edu/humanrts/russian/instree/Rz1afchar.html>
22. Міжамериканська конвенція з прав людини // <http://constituanta.blogspot.com/2011/02/1969.html>
23. Конвенція про припинення злочину апартеїду та покарання за нього // http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_149
24. Конвенція про запобігання злочину геноциду та покарання за нього // http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_155

Тема 10. Джерела для підготовки.

1. Ушаков Н.А. Основания международной ответственности государств. – М., М/О 1983. – 181 с.
2. Шукин А.В. Ответственность государств за международно-противоправные деяния: механизм реализации.- Минск, Белорус. Наука, 2006.- 162 с.
3. Резолюция 56/83. Ответственность государств за международно-противоправные деяния Официальные отчеты Генеральной Ассамблеи, пятьдесят шестая сессия, Дополнение N 10 и исправление (A/56/10 и Corr.1).

Тема 11. Джерела для підготовки.

1. Абашидзе А.Х. , А.М. Солнцев, К.В. Агейченко. Мирное разрешение международных споров: современные проблемы / А.Х. Абашидзе, А.М. Солнцев, К.В. Агейченко. - М.: РУДН, 2011. -307 с.
2. Анисимов Л.Н. Международно-правовые средства разрешения международных споров (конфликтов) / Л.Н. Анисимов. - Л.: ЛГУ, 1975. - 164 с.
3. Гринчак В.А. Дипломатичні засоби мирного врегулювання міжнародних суперечностей (міжнародно-правові аспекти) : монографія / В.А. Гринчак. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2012. – 188 с.
4. Лазарев С.Л. Международный арбитраж. – М., 1991. – 150 с.

Тема 12. Джерела для підготовки.

1. Віденська Конвенція про право міжнародних договорів ООН 1969 р. // http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_118

2. Віденська Конвенція про право договорів між державами і міжнародними організаціями або між міжнародними організаціями 1986 р. // http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_a04
3. Закон України "Про міжнародні договори України" 2004 р. // <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>

Тема 13. Джерела для підготовки.

1. Репецький В.М. Дипломатичне і консульське право: Підручник. – 2-е вид., перероб. і доп. – К., 2006. – 372 с.
2. Віденська конвенція про дипломатичні зносини від 18 квітня 1961 р. / Право зовнішніх зносин. Збірник документів. – К., 2003. – С. 82□93.
3. Віденська конвенція про консульські зносини від 24 квітня 1963 р. / Право зовнішніх зносин. Збірник документів. – К., 2003. – С. 481□502.
4. Конвенція про спеціальні місії від 8 грудня 1969 р. / Право зовнішніх зносин. Збірник документів. – К., 2003. – С. 463□475.
5. Венская конвенция о представительстве государств в их отношениях с международными организациями универсального характера от 14 марта 1975 г. / Право зовнішніх зносин. Збірник документів. – К., 2003. – С. 436-461.

Тема 14. Джерела для підготовки.

1. Міжнародне публічне право: підручник / В. М. Репецький, В. М., Лисик, М. М. Микієвич [та ін.]; за ред. В. М. Репецького. – 2-ге вид., стер. – К.: Знання, 2012. – 437 с.
2. Шибаева Е.А. Право международных организаций: Вопросы теории. Монография. — М.: Международные отношения, 1986 - 160 с.
3. Статут ООН // http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_010
4. Статут Ради Європи // http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_001
5. Статут ЮНЕСКО // http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_014
6. Конвенція про міжнародну цивільну авіацію 1944 р. // http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_038

Тема 15. Джерела для підготовки.

1. Гердеген М. Міжнародне право / М. Гердеген / Пер. з німецької. – К., 2011.
2. Анцелевич Г.А. Международное морское право: Учебник. – К., 2003. – 400 с.
3. Шемякин А.Н. Морское право. Учебное пособие. – 4-е изд. – Х., 2010. – 344 с.
4. Конвенція про режим проток 1936 р. // http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_228
5. Конвенція ООН по морському праву 1982 р. // http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_057
6. Закон України «Про виключну (морську економічну зону України)» // <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/162/95-%D0%B2%D1%80>

Тема 16. Джерела для підготовки.

1. Рижий В.І. Міжнародне повітряне право: зб. наук. практ. публ. / В.І. Рижий. — К.: Юстініан, 2011. — 480 с. — Режим доступу. - <http://kassiopeya.com/mizhнародne-povitrjane-pravo.html>
2. Офіційний портал Державної авіаційної служби України. – Електронний ресурс. – Режим доступу. - [http://www.avia.gov.ua/documents /Miznarodnadiyalnist /Zovnishnja%20dijalnist/24032.html](http://www.avia.gov.ua/documents/Miznarodnadiyalnist/Zovnishnja%20dijalnist/24032.html)
3. Міжнародна конвенція щодо співробітництва у галузі безпеки аеронавігації "ЄВРОКОНТРОЛЬ" від 13.12.1960 р. – Електронний ресурс. – Режим доступу. - http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_373

Тема 17. Джерела для підготовки.

1. Міжнародне публічне право: Підручник. — 2-ге вид., стер. / За ред. В.М. Репецького. — К., 2012. – С.272-284.
2. Міжнародне право: Основні галузі: Підручник / За ред. В. Г. Буткевича. - К.: Либідь, 2004. – С.539-607.
3. Гердеген М. Міжнародне право / Матіас Гердеген / Пер. з німецької. – К.: «К.І.С.», 2011. – С.481-501.
1. 4 Malanczuk P. Akehurst's Modern Introduction to International Law / Peter Malanczuk; Seventh revised edition , London and New York: Routledge, 2002. – p.201-207.
2. Договір про принципи діяльності держав з дослідження і використання космічного простору, включаючи Місяць та інші небесні тіла 1967 року // http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_480
3. Угода про рятування космонавтів, повернення космонавтів та повернення космічних об'єктів, запущених у космічний простір 1968 року // http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_483
4. Конвенція про міжнародну відповідальність за шкоду, заподіяну космічними об'єктами 1972 року http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_126
5. Конвенція про реєстрацію об'єктів, що запускаються в космічний простір 1975 року // http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_253
6. Угода про діяльність держав на Місяці та інших небесних тілах 1979 року // http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_482
7. Договір про принципи діяльності держав з дослідження і використання космічного простору, включаючи Місяць та інші небесні тіла 1967 року // http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_480
8. Угода про рятування космонавтів, повернення космонавтів та повернення космічних об'єктів, запущених у космічний простір 1968 року // http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_483

9. Конвенція про міжнародну відповідальність за шкоду, заподіяну космічними об'єктами 1972 року http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_126
10. Конвенція про реєстрацію об'єктів, що запускаються в космічний простір 1975 року // http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_253
11. Угода про діяльність держав на Місяці та інших небесних тілах 1979 року // http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_482

Тема 18. Джерела для підготовки.

1. Воронкова А.Е., Єрохіна Л.В., Рябченко Л.І Міжнародні економічні організації: навчальний посібник. – К. ВД «Професіонал», 2006. – 352 с. – Режим доступу. - <http://catalog.uccu.org.ua/opacunicode/index.php?url=/notices/index/IdNotice:116898/Source:default>
2. Опришко В. Ф. Міжнародне економічне право: Підручник. — Видання друге, перероблене і доповнене. — К.: КНЕУ, 2003. — 496 с. – Режим доступу. - <http://studentam.kiev.ua/content/view/577/64/>

Тема 19. Джерела для підготовки.

1. Кіотський протокол до Рамкової конвенції Організації Об'єднаних Націй про зміну клімату (прийнято 11.12.1997, у м. Кіото (Японія))
2. Конвенція про захист Чорного моря від забруднення (прийнято 21.04.1992, у м. Бухарест (Румунія))
3. Конвенція про охорону і використання транскордонних водотоків і міжнародних озер (прийнято 17.03.1992, у м. Хельсінкі (Фінляндія))
4. Конвенція про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (прийнято 25.02.1991, у м. Еспо (Фінляндія))
5. Віденська конвенція про охорону озонового шару (прийнято 22.03.1985, у м. Відень (Австрія))
6. Конвенція про збереження живих морських ресурсів Антарктики (прийнято 20.05.1980, у м. Канберра (Австралія))
7. Конвенція про транскордонне забруднення повітря на великі відстані 1979
8. Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (прийнято 19.09.1979, у м. Берн (Швейцарія))
9. Угода про збереження китоподібних Чорного моря, Середземного моря та прилеглої акваторії Атлантичного океану (прийнято 24.11.1996, у м. Монако (Монако))
10. Угода про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (прийнято 16.06.1995, у м. Гаага (Нідерланди))
11. Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин (прийнято 23.06.1979, у м. Бонн (Німеччина))
12. Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (прийнято 3.03.1973, у м. Вашингтон (США))

13. Конвенція про запобігання забрудненню моря скидами відходів та інших матеріалів (прийнято 29.12.1972 (Лондонська конвенція))
14. Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини (прийнято 16.11.1972, у м. Париж).
15. Конвенція про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовище існування водоплавних птахів (прийнято 2.02.1971, у м. Рамсар)

Тема 21. Джерела для підготовки.

1. Иногамова – Хегай Л.В. Международное уголовное право. – СПб., 2003.
2. Каюмова А.Р. Международное уголовное право. – Казань, 1988.
3. Международное уголовное право. (Под общ. Ред. Кудрявцева В.Н.) – М., 1999.
4. Наумов А.В., Лукашук И.И. Международное уголовное право. – М., 1999.
5. Панов В.П. Международное уголовное право. – М., 1997.
6. Решетов Ю.А. Борьба с международными преступлениями против мира и безопасности. – М., 1983.

Тема 22. Джерела для підготовки.

1. Репецький В.М. Міжнародне гуманітарне право : підручник / В.М. Репецький, В.М. Лисик. – К., 2007. – 467 с.
2. Конвенція про поліпшення долі поранених і хворих у регулярних арміях // http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_151
3. Конвенція про поліпшення долі поранених, хворих і осіб, що потерпіли в корабельних аваріях, зі складу збройних сил на морі // http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_152
4. Конвенція про поводження з військовополоненими // http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_153
5. Конвенція про захист цивільного населення під час війни // http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_154
6. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів // http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_199
7. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв збройних конфліктів неміжнародного характеру // http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_200

Теми 23-28. Джерела для підготовки.

1. Кашкин С. Ю. Европейский Союз. Основополагающие акты в редакции Лисабонского договора с колментаями/ С.Ю.Кашкин . – М.: ИНФРА-М, 2010. – 528 с.
2. Микієвич М. М. Інституційне право Європейського Союзу у сфері зовнішньої політики та безпеки : Моногр. / М. М. Микієвич; Львів. нац. ун-т ім. І.Франка. - Л., 2005. - 415 с.
3. Право Європейського Союзу : підручник / за ред. В. І. Муравйова. – К. : Юрінком Інтер, 2011. – 704 с.

4. Право Європейського Союзу : підручник / за ред. О.К. Вишнякова. – Одеса: Фенікс, 2013. – 883 с.
5. Право Європейського Союзу : підручник / за ред. Р.А. Петрова. – К: Істина, 2009. – 376 с.
6. Штрайнци Р. Європейське право [Текст] : підручник / Рудольф Штрайнци ; пер. з нім. Катерина Котюк ; наук. ред. укр. вид. Михайло Микієвич. - Л. : Астролябія, 2009. - XL, 479 с.
7. Юрисдикція Суду Європейського Союзу : монографія. / Комарова Т. В. – Х. : Право, 2010. – 360 с.
8. Консолідовані версії договору про Європейський Союз та договору про функціонування Європейського Союзу (2010/С 83/01) : хрестоматія / упоряд. Б. В. Бабіна. – О. : Фенікс, 2012. – 294 с.
9. Угода про асоціацію між Україною, Європейським Союзом та їх державами-членами (проект)[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://comeuroint.rada.gov.ua/komevoint/doccatalog/document?id=56219>